

עומק הפשט

דיונים אקטואליים בסוגיות הנלמדות

מצלמות אבטחה בשבת

- * מעבר תחת עין המצלמה
- * הליכה לכותל המערבי
- * התנגדות שכנים בבנין

מחיר החוברת 2 שקל

ניתן לשלוח

רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

נא לתרום בעין יפה, להמשך הופעת הגיליונות!

כל הזכויות שמורות.

ניתן לקבל קובץ זה חינם בדוא"ל.

עומק הפשט

עקיבא יוסף לוי בן איש חי 48/17 בית שמש

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | אמייל: gmail.com@5047867

תוכן הענינים

סימן	נושא	עמוד
חלק ראשון		
	הקדמה 'מצלמות אבטחה בשבת'	5
א	לא אפשר ולא קמיכון	6
ב	דעת גדולי הדור	11
ג	צדדים נוספים בנדון	13
ד	עדיף לא לדעת!	14
ה	פתרונות הלכתיים	15
ו	מי גונב את הקוגל בשבת ????	16
	סיכום	17
חלק שני		
ז	'הליכה לכותל המערבי בשבת'	18
ח	דעת גדולי ישראל בענין מצלמות 'הכותל המערבי'	19
ט	הפולמוס בדעת הגרי"ש אלישיב	20
י	השתלשלות הדברים	23
יא	סוף דבר!	25
יב	טכנולוגיה עדכנית	27
יג	צדדים נוספים בעצם הנדון	30
יד	לעכב מצד נזקי שכנים	34
טו	האם יש איסור לצלם אדם	36
נספח	מכתב הגר"ח קנייבסקי	37

הקדמה

'מצלמות אבטחה בשבת'

אין לאן לברוח...

בעיה עולמית: הפולמוס סביב הנושא של השימוש במצלמות אבטחה בשבת קודש, חובקת כיום זרועות עולם; למעשה, כמעט ואין אפשרות להימלט מבעיה זו, כאשר המציאות היא, שבכל מקום בעולם מותקנים בכל פינה ובכל חור, אלפי מצלמות אלקטרוניות, למניעת גניבות ונזקים: על-ידי משרדים, חנויות, צ'יינג'ים, בנקים, מוסדות ציבור, בתי חולים, בתי מלון, אולמות, ובתים פרטיים. מצלמות אלו בדרך כלל מכוונות גם לכיוון הכניסה והרחוב, וטווח הצילום מכסה רדיוס די רחב, כדי לפענח בקלות את נסיבות הגניבות והנזקים.

בהסכמי הפרמיה של חברות הביטוח לעסקים וחנויות, מופיע כיום תנאי מפורש, שאם המקום לא היה מצולם לא יוענק 'החזר כספי', על הנזקים שאירעו לרכוש המבוטח.

התקן פרטי: גם ידוע שהרבה אנשים אמידים, מתקינים מצלמות אבטחה בכניסה לביתם, או וידיאו בלובי, לראות מי חפץ להכנס. הסיבה שנפוץ כל כך התקני צילום בבתים של אנשים פרטיים, זה בגלל המחיר הזול (יחסית) של מערכות הצילום, וגודל התועלת שיש בהם, ולכן הם מצויים בכל פינה ובכל חור.

יודעי דבר (א.א.) מציינים; בעיר הקודש 'ירושלים', ובעיר התורה 'בני ברק', מותקנים על ידי הרשויות וגורמים נוספים, מאות מצלמות אבטחה, כמעט בכל מקום בולט בעיר (במוקדים ידועים, ובצמתים מרכזיים, בדגש על האזורים הרגישים). כך גם מוסרט כל תוואי קו 'הרכבת הקלה'. בנוסף יש את המצלמות בכבישים, לפיקוח על הרכבים הנוסעים ('טסים') בכבישים. ואכן רוב הפיגועים מתועדים במצלמות האבטחה.

מלמעלה: בנוסף מופעלים ברחבי ירושלים, עשרות 'מצלמות על', המסוגלות לצלם במרחב הראיה שלהם, כל רחוב ובית. הם קולטות ברזולוציה גבוהה מאוד, כל איש, מכונית, חצר, וכל עצם שהוא. ויש מהם שיכולות לצלם על ידי כיוון ה'זום', גם בתוך בתים פרטיים (מה טובו אהליך יעקב??).

כך ידוע שהרשויות מקימות בכל הערים הגדולות 'מרכזי שליטה' עם יכולות מדהימות, מפני שהם מחוברות לאלפי מצלמות המרשתות את כל העיר, ומאפשרות תגובה מהירה ומדויקת. במקרה של אירוע בטחוני, (פיגוע, שריפה, תאונה, וכדומה), מכוונים את המצלמות, ויש 'תיעוד חי' מן השטח.

וכל זה חוץ מהלווינים, שיש לכל מדינה ומדינה, 'המטיילים' במרחבים האין סופיים של היקום, וישנם לווינים המסוגלים לצלם את הפנים של כל אדם הצועד לתומו ברחוב, וכן קיים אפשרות להסתכל באמצעות לווינים אלו, בכל רחוב בעולם, ואפשר אפילו לקרוא מודעות המודבקות ברחוב 'מאה שערים' בירושלים, או 'רבי עקיבא' בבני ברק.

מי שרוצה להחמיר לא להיות מצולם, כמעט ולא יכול לצאת מביתו במהלך כל השבת, מה גם שבהרבה מקומות, הוא מצולם בתוך הבית!

כעת צריך לדון גם, האם מותרת ההליכה ל'כותל המערבי' בשבת, כאשר מטעמי בטחון, פרוסות בכל הדרכים המובילות ל'כותל המערבי', למעלה מ-400 מצלמות (מערכת מבט 2000), ולמעשה כל סימטאות העיר העתיקה בירושלים, 'מכוסות' במצלמות.

המאמר שלפניכם - נכתב לאחר מחקר מתמשך, בה יובא דעת גדולי הפוסקים בפן ההלכתי, וגם סקירה מתומצתת על הפן הפרקטי, מפי מומחים בכירים, על מגוון ההיבטים הרלוונטיים, בעניין מורכב זה.

סדר הדברים: למען הסדר הטוב, המאמר מחולק לשלושה נדונים;

החלק הראשון - האם מותר לעבור תחת עין 'מצלמות אבטחה' בשבת; בין החששות: 'כותב', או 'רושם' שהוא תולדה דכותב, 'מכה בפטיש', 'בונה' או 'מבעיר' (מעגל חשמלי), 'מתקן מנא'.

החלק השני - האם מותר לצעוד ל'כותל המערבי' בשבת. האם זה מוגדר ניחא ליה, הפתרונות של הגורמים הרלוונטיים ודרכי יישומם.

החלק השלישי - סכסוך בין שכנים על המצלמות, כאשר ראובן מתקין מצלמות, למרות התנגדותו של השכן שמעון, האם זכותו של שמעון לעכב, עוד יש לדון, האם כלפי שמעון השכן, זה מוגדר 'ניחא ליה', כי למעשה הוא נהנה מהצילום והאבטחה.

מחשבה אחת של מוסר

אגב: כאשר מתבוננים בקידמה הטכנולוגית, המתפתחת מעבר לכל דמיון, מתעוררת בלב מחשבה אחת של מוסר, כאשר מומחש לנו באופן מדהים, דברי התנא במסכת אבות.

עין רואה: לשון המשנה (אבות פרק ב' משנה א') הסתכל בשלשה דברים, ואי אתה בא לידי עבירה. דע מה למעלה ממך, עין רואה, ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין. ידוע מה שכתב החפץ חיים (בספרו 'שם עולם' חלק א' חתימת הספר פרק כד) שלפי ירידת הדורות, כך זימן הקב"ה שיהא לבאי עולם, המחשה מוחשית לדברי חז"ל. וציין החפץ חיים, שהמתבונן בכלים החדשים שיש בעולם, יכול ללמוד מזה לימוד בדרך המוסר, ולהמחיש לעצמו מה שאמרו חז"ל.

מכח כלי המחזה 'טלסקופ', יבין מה זה עין רואה. מכח כלי ההקלטה 'פאטיפון' ו'טייפ', יבין מה זה אוזן שומעת, וירגיש את דברי הזהר הקדוש, שלא נאבד אפילו דיבור אחד, וכולם מוכנים ליום הדין, בין לטוב לקבל עבורם שכר, ובין חס וחלילה להיפך. ומכח ה'מצלמה' יתבונן, מה זה וכל מעשיך בספר נכתבים. עכ"ד החפץ חיים.

עם התקדמות הטכנולוגיה בזמננו, ניתן לומר לפי דרכו, שכל המשנה באבות מומחשת כיום. כאשר התחדשו שלל אמצעי צילום מתוחכמים, שכל אדם הצועד לתומו ברחוב, מצולם בכל רגע נתון, מבינים היטב את דברי התנא, שיש 'עין רואה'. כאשר רואים טלפון ופלאפון, ואמצעי הקלטה והאזנה משוכללים, מבינים מה זה 'אוזן שומעת'. וכאשר מופיעים מחשבי ענק, עם מידע עדכני, במאגרי אינפורמציה על כל אדם, שלא נמחקים אף פעם, מרגישים היטב, מה זה 'וכל מעשיך בספר נכתבים' (י.ז.ו.).

פרק א'

לא אפשר ולא קמיכוין

סוגית הגמ'

מבואר בגמ' (פסחים דף כה:), שיש מחלוקת בין שני הלשוניות בסוגיא, מה הדין ב'לא אפשר ולא קמיכוין'. סוף דבר יוצא - ב'לא אפשר ולא קמיכוין', מותר ליהנות מעבודה זרה, רק לדעת ר' שמעון ולא לדעת ר' יהודה, ולחד לישנא, גם אליבא דר' יהודה.

והקשו הראשונים, מדוע אסור להתרפאות בעבודה זרה, למרות שיש סכנת נפשות, והרי אי אפשר ולא קמיכוין מותר. ותירץ הר"ן (חולין דף לב. מדפי הרי"ף) וכפי שביאר הפנ"י את דבריו, דכל ההיתר, הוא רק בהנאה הבאה לו לאדם ממילא. כלומר, כשהוא אינו הולך ולוקח את ההנאה

בגופו, אלא הולך לדרכו, ופוגע בו ריח על ידי זה. אבל אם הולך ולוקח את העבודה זרה להתרפאות, אסור.

ומדויק לשון הגמ', הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו, כלומר שהוא אינו עושה מעשה ליקח את ההנאה, אלא בדרכו פוגע ממילא בהנאה. ושאינו מגורר אדם ספסל וכו' שעושה מעשה בפועל.

הוכחת הגרי"ש אלישיב

מכאן הוכיח הגרי"ש אלישיב זצ"ל בשיעורו היומי ('הערות' למסכת פסחים דף כה:), שיש להביא מכאן סניף להתיר, ללכת בשבת במקום שיש מצלמה המצלמת אותו בכל רגע. וזה שכיח במקומות רבים, בחנויות שבפתחם מותקנות מצלמות המופעלות אף בשבת, ומצלמים את כל העוברים ושבים, וכאשר הוא בא לעבור שם, אף שודאי שהמצלמות יקלטו אותו, אין כאן איסור, משום שהוא הלך לדרכו, ולא איכפת ליה במה שהם משתמשים בו, ומצלמים אותו ללא צורך בשבילו, שאין כאן מעשה שלו, ואינו מעשה איסור. [הלשון שם בהערות - שאין כאן 'מעשה' דידיה, ואינו 'מעשה' איסור, ולא נימק טעם ההיתר מדין 'פסיק רישא דלא ניחא ליה'].

והוסיף הגרי"ש, שאין להקל תמיד על פי זה, מאחר שאינו מוסכם על כל הראשונים כאן, כי הרי יש אומרים שגם כשאין עושה מעשה, אסור. עכ"ד. והעירו, לפי זה היאך נוקטים להקל בשופי בכל מקום.

'פסיק רישא': חשוב להדגיש, שהמצלמות הם בגדר 'פסיק רישא', כי יודע בוודאות, שאם הולך ברחוב הוא מצולם, ונמצא שתלוי זה במחלוקת תוס' והר"ן, האם חל על זה ההיתר, של 'לא אפשר ולא קמיכוין'. לדעת התוס', הסוגיא עוסקת באופן שאינו 'פסיק רישא', אך אם זה 'פסיק רישא' אסור, ואין בזה ההיתר, של 'לא אפשר ולא קמיכוין'. ורק לדעת הר"ן (חולין דף לב. מדפי הרי"ף) אפילו ב'פסיק רישא' מותר ב'לא אפשר ולא קמיכוין'. משום שהאיסור בא מאליו, בלא מעשה איסור מצידו (ש.י.).

ואפילו שהר"ן מדבר כלפי איסורי הנאה, אבל בשבת זה איסור של מלאכה, ומפורש בגמ' שמודה ר' שמעון ב'פסיק רישיה ולא ימות' שאסור. מ"מ מבואר בחפץ חיים (כלל ו' אות ה') שטעם ההיתר של הר"ן, משום שהאיסור בא מאליו בלא מעשה, ולכן פירש שאין זה דין רק באיסורי הנאה, אלא גם בכל איסורי תורה, כגון לשון הרע שאם שמע ללא שום מעשה מצידו, אין זה מעשה איסור, ושפיר הורה הגרי"ש, שגם כלפי מצלמות בשבת לא חשיב מעשה, ולכן לא מגרע מה שהוא 'פסיק רישא' (י.ש.ק.). אכן לפי הבנת הגר"ש שקאפ זצ"ל (שערי יושר שער ג' פרק כה) סברת הר"ן זה רק בהנאה שלא חשיב לקיחת הנאה, וקיבלו חז"ל שכל ההנאות אינם אסורות, אלא דוקא ע"י השתמשות של לקיחת הנאה. ואם כן כלפי מלאכת שבת ודאי שיהא בזה איסור. [באמת לשון הפני יהושע שהביא דברי הר"ן, 'שהנאת ריח לא חשוב מעשה', ומשמע כהבנת הגר"ש שקאפ, ולא כהבנת החפץ חיים, ואם כן קשה, מה הראיה מכאן להתיר מצלמות, הרי ההיתר הוא רק, לענין מה שלא חשוב מעשה - מ.א.].

'פסיק רישא' דלא ניחא ליה

מחלוקת ראשונים: אפשר לתלות עיקר נדון זה של הליכה מול המצלמות, במחלוקת הראשונים בדין 'פסיק רישא' דלא ניחא ליה, לדעת הערוך מותר, אך לדעת התוס' (כתובות דף ו) אסור, ובשו"ע (או"ח סימן שכ סעיף יח) סיים 'והעולם נוהגים היתר, ויש ללמד עליהם זכות... ויש לגמגם בה, וטוב להנהיגם, שלא יהא כלי תחת החבית, בשעה שפוקקים הנקב', ועיין שם מה שהכריע המשנה ברורה (ס"ק נה) בשם הט"ז, ונמצא שקשה להתיר רק מכח זה.

אי אפשר: זה ברור, שללכת ברחוב כשיש שם מצלמה ולא ניחא ליה, לצורך הליכה לבית כנסת, או לביקור אצל קרובים או כל צורך אחר, הוא בגדר של 'אי אפשר', ולכן התיר הגרי"ש משום 'לא

אפשר ולא קמיכוין'. ולא שייך לטעון - שיכול להשאר כל היום בבית, כי הרי גם בכל האופנים שמובא בגמ', יש לו אפשרות טכנית לא לעשות את האיסור, רק שצד ההיתר יותר קשה לו. לדעת התוס' (פסחים דף כה: ד"ה לא אפשר) אם יש לו טורח גדול, כבר חשיב אי אפשר. והמהר"ם חלאווה (פסחים דף כה: ד"ה איתמר) מיקל יותר בהגדרה, ולדעתו 'אפשר' פירושו בשוה, וכל שאינו בשוה, דהיינו שצד האיסור הוא יותר קרוב אפילו מעט, מהאופן המותר, כבר חשיב אי אפשר.

שכונת גאולה בירושלים

שואל אברך: אני גר בשכונת גאולה בירושלים, ויש בכל האיזור מצלמות ומערכות אבטחה של החנויות נגד גנבים, המצלמות ומקליטות ושומרות את התמונות, לפחות 14 יום. הן לא זזות, ולא נדלק שום אור. אין פה בעיה של ביטחון על עסקי נפשות, ויש רק גניבות קטנות של רכוש. כעת השאלה, כאשר אני יוצא לבית כנסת בשבת, האם יש בזה חשש איסור, האם מותר לי להיות מצולם בשבת?

להפעיל מערב שבת: נדון זה קיים גם לענין הפעלת המצלמות מערב שבת. מה שנכריע כלפי האדם שעובר תחת עין המצלמה האם מתייחס אליו הצילום, ממילא נדע גם דינו של האדם שהפעיל את המצלמות מערב שבת. לדעות האוסרים לעבור, יתכן שהמפעיל עובר באיסור של 'לְפָנֵי עֵזֶר'. אך לדעת המקילים לעבור, מותר גם להפעיל את המצלמה מערב שבת, ואין בזה חשש 'לְפָנֵי עֵזֶר' (י.ג.). [זה ברור שאם אין בכך צורך גדול, יש לנתק את המצלמות לפני שבת. הואיל ולא יצאנו מידי כמה ספיקות, שהרי כידוע יש הרבה פוסקים שציידו לאסור את ההליכה תחת המצלמות, וישנם דגמי מצלמות שיתכן שאסורים לכל הדעות, אולם עדיין צריך לדעת מה עיקר הדין בזה].

אפשר לכבות: שאלה דומה לזו נידונה רבות בדברי הפוסקים בנוגע למצלמות אבטחה שהוקמו בעיר העתיקה. אולם שם עיקר הפולמוס האם זה נחשב 'פסיק רישא' דניחא ליה, כי הסיבה שהוא רגוע בצעידתו לתפילה ב'כותל המערבי' הוא בגלל שעל ידי המצלמה אפשר לנטרל בזמן אמת את המחבלים רח"ל (אי"ה יובא בהרחבה בהמשך). אבל כאשר עובר ב'גאולה' אין זה ניחא ליה, כי הרי גם בלי המצלמות הוא היה הולך שם, ואם היו שואלים אותו האם לכבות את המצלמות, הוא היה עונה 'תכבו'. ואדרבה ניחא ליה, שיכבו את כל המצלמות כדי שלא יכשל בחשש איסור. וזה ברור שניחא ליה צריך לדון האם חפץ בתועלת או לא, אבל מה שלא ניחא ליה בגלל האיסור ודאי הוא בגדר ניחא ליה כי מצד המעשה עצמו חפץ בו, ויש לזה סמך בדברי התוס' (פסחים דף כו: ד"ה עלה) כלפי עול של פרה אדומה, דאף שלא ניחא ליה כעת שיעלה זכר על הפרה האדומה, מכל מקום חשיב ניחא ליה כיון שבעצם חפץ בזה.

דעת האוסרים

האוסרים: כידוע הגרי"ש אלישיב זצ"ל צידד שזה בכלל כותב, ודן להתיר מצד צדדים אחרים, כמבואר בספר קדושת השבת (עמודים פ' - פ"ג). בספר 'משנת אי"ש' מסופר - פעם אחת כאשר נפגשו הגרי"ש אלישיב זצ"ל וחתנו הגר"ח קנייבסקי שליט"א, נסובה השיחה אודות המצלמות המצויים ברחובות ובשווקים, ונחלקו האם זה בכלל מלאכת כותב או לא, והאם זה דרך כתיבה. הגרי"ש טען שזה חשיב כותב שלא כדרך ואולי הוי כדרך, וברור שאינו בגדר מתעסק כי כך דרך פעולתו. ואילו הגר"ח צידד להחמיר יותר, שהיום זה נהיה המנהג לכתוב באופן זה, ויכול להיות שזה כתיבה דאורייתא.

סיכום דעת הגרי"ש: באי בית הגרי"ש (מ.ד.ל.) מסכמים את דעתו בעניין, וכעין זה כתב הגרמ"מ קרפ שליט"א (בספרו הלכות שבת בשבתו), שבכל אופן אין זה איסור דאורייתא כי אין זה דרך כתיבה. ואם אין התמונה מופיעה על גבי מסך בשעת הצילום מותר לכתחילה [למרות

שהתמונות נשמרות בזכרון המחשב, כיון שזכרון וירטואלי של מחשב אינו נחשב כתיבה], בתנאי שלא ניחא ליה, כגון בחנויות. (ואם ניחא ליה יש לדון). ואם יש מסך שהצילום עולה מיד כפי שמצוי במצלמות אבטחה שהתמונה עולה במסכי ה'מוקד חירום', בזה חמור יותר שיש כאן כתיבה, וכל ההיתר זה רק מצד כתב שאינו מתקיים ולכן אינו לכתחילה, ויש להחמיר בזה. ובכותל דניחא ליה שבכך נמנעים פיגועים, וכן בוידאו בכניסה לבנין שמעונין שהשומר יראה אותו ויפתח לו את הדלת, יש להחמיר מדינא. אולם עדיין אין לומר שזה איסור גמור מעיקר הדין, כי עדיין היה חוכך בדעתו אולי נאמר כסברת ה'שבט הלוי', שזה לא נחשב כלל מעשה של האדם ההולך ברחוב.

ביטוח: ושמעתי מהג"ר יחזקאל אלימלך כהן שליט"א דיש להסתפק לדעת הגרי"ש, מה הדין כאשר בעל החנות עצמו עובר על פתח חנותו בשבת האם חשיב ניחא ליה, כיון שרוצה מטעמי בטיחות שמקום זה יצולם, ואם כן יצא שלבעל החנות אסור לעבור ליד חנותו למרות שלכל אדם מותר לעבור שם. או דלמא גם לבעל החנות מותר כמו שמותר לכל אדם, כי גם כלפיו נחשב לא ניחא ליה, ורק בדרכים המובילות ל'כותל המערבי' יש מקום לאסור כי שם זה נחשב ניחא ליה בעצם, אבל ליד חנותו הוא צריך את מערכות הצילום רק בגלל דרישות חברת הביטוח (לברר איך קרה הגניבה, שריפה, וונדליזם, וכדומה), אולם אין לו צורך עצמי בצילום. בנוסח אחר - טען 'בעל עסק למדן' שמצידו מספיק במערכות הצילום, נעילה, ואזעקה, שבתוך החנות. ומה שמתקין מערכות צילום גם מחוץ לחנות, זה רק בכדי לרצות את חברת הביטוח.

הג"ר דוד אריה מורגנשטרן שליט"א דן בשיעורו שיש בזה חשש של 4 מלאכות דאורייתא (י.מ.ג.). בין החששות: 'כותב', או 'רושם' שהוא תולדה דכותב, 'מכה בפטיש', 'בונה' (לדעת החזו"א שסגירת מעגל חשמלי הוא בכלל מלאכת בונה, וגם כאן הוא סוגר מעגל חשמלי), או 'מבעיר' (מעגל חשמלי), ויש אומרים שיש בזה חשש של 'מתקן מנא'. למעשה דעת הרב מורגנשטרן שבכל המקומות אפשר להקל, כי הוי 'פסיק רישא' דלא ניחא ליה, אבל ב'כותל המערבי' וכדומה זה פסיק רישא וניחא ליה ולכן לדעתו אסור ללכת ל'כותל המערבי' בשבת. בנוסף יש גם חשש של איסורי דרבנן מצד זילותא דשבתא.

לדעת הגר"מ גרוס שליט"א אין לעבור כאשר המצלמה פועלת, ומעשה שהיה שהורה לסניף של 'רשת בר כל' בבני ברק לסלק את המצלמות הסמוכות לשיבת 'אורחות תורה'. אולם ביחס למחלבות שיש שם מצלמות כדי שיוכלו לעקוב שלא נחלבים בשבת על ידי ישראל, הורה שכלפי זה יש לסמוך על שיטות המקילים, כיון שהיהודים שנמצאים שם הם מומרים, ולא צריך לדקדק עליהם בחומרות (י.ג.).

דעת המתירים

המתירים: דעת הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל להתיר (במכתב שנדפס בסוף ארחות שבת חלק א' עמוד תקיג, ושוב נדפס גם בשבט הלוי חלק י' סימן קס), וכן דעת הג"ר זלמן נחמיה גולדברג שליט"א (הובאו דבריו בעטרת שלמה, כרך ו, עמ' נז) להתיר, וכתב שם בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שכבר התיר עניין זה, וכן דעת הג"ר עובדיה יוסף זצ"ל (שו"ת יביע אומר, חלק ט', סימן לה, ועיין ילקוט יוסף חלק ד' עמוד ר"ז) להתיר.

ודעת הג"ר ניסים קרליץ שליט"א (חוט שני חלק ד' פרק פ"ט עמוד קס"ה), לענין לעבור במקום שעומד שם אדם אחר ומצלם אותו, או כאשר מותקן במקום מצלמה אוטומטית במעגל סגור, או שיש לוויין שמצלם, אם ניחא ליה להצטלם פשיטא דאסור. ואם לא ניחא ליה כלל ואין לו שום ענין בזה מותר לכתחילה לעבור שם בשבת בלי שום פקפוק אף שיש הגברת זרם. כיון דלא ניחא ליה ואין לו ענין בזה ולא מורגש לו שנעשית פעולה מחמתו, וגם לסוברים לאסור בפסיק רישא דלא ניחא ליה לא שייך לאסור כאשר השני מתקין ומפעיל את המלאכה. וכל שאין התוצאה ברת

חשיבות והתייחסות אין פעולה זו חשיבא מלאכה כלל, דכשאינ צריך ליצירת הדבר חסר בעצם המלאכה. והוכיח את דבריו מדברי החזון איש (סימן נ"א ס"ק י"ד ד"ה ואמנם).

וידוע להביא סמך לסברא זו, מדברי הפני יהושע (פסחים כה: ד"ה מיהא באמת) 'דמודה ר"ש בפסיק רישא היינו משום דכיון דעל ידי מעשיו נעשה האיסור במידי דהוי פסיק רישא הוה ליה כמתכוין, דהוה ליה לאסוקי אדעתיה מעיקרא'.

אולם אם מותקן מכשיר שעל ידי שעובר שם נדלק האור או נכבה (להרחיק גנבים, או מטעמי חסכון בחשמל), אסור לעבור שם אף דלא ניחא ליה ואין לו ענין בזה, כיון שמורגש לו הפעולה שנעשית מחמתו.

ודעת הג"ר אביגדור נבנצל שליט"א שכל חשש האיסור הוא רק משום מתקן מנא, שכן יוצר כעת תמונה, וכן יתכן 'תיקון מנא' כלפי הנתונים שהוזנו במחשב, כמו שכל אחד מבין שאסור להכניס שירים לנגן בשבת כי זה חשיב מתקן מנא, כי מביאים לידי תכלית את הזכרון של הנגן (עיין בארחות שבת שדן על זה), אך למעשה דעת הרב נבנצל שמותר לכתחילה ללכת 'לכותל המערבי' בשבת ובחג, כי אין זה מלאכת מחשבת.

ועיין במאמרו של הג"ר לוי יצחק הלפרין שליט"א (קובץ ישורון חלק כט) שהצילום דומה למי שעומד מול מראה, ואין בכך משום כתיבה כלל. (על דעתו של הגאון רבי אשר ויס שליט"א, ראה בישורון שם, ובשו"ת מנחת אשר חלק א' סימן לב).

שעת הדחק

למעשה, כמעט ואין אפשרות להימלט מבעיה זו, כאשר המציאות היא שבכל מקום בעולם מותקנים בכל פינה ובכל חור אלפי מצלמות, למניעת גניבות ונזקים: על-ידי משרדים, חנויות, צ"ינג'ים, בנקים, מוסדות ציבור, בתי חולים, בתי מלון, אולמות, ובתים פרטיים. מצלמות אלו בדרך כלל מכוונות גם לכיוון הכניסה והרחוב, וטווח הצילום מכסה רדיוס די רחב, כדי לפענח בקלות את נסיבות הגניבות והנזקים. אם נאסור באופן מוחלט להיות מצולם בשבת לא שבקת חיי לכל ברי'ה, וכי נשב ונסתגר בתוך הבית כל השבת?! ועוד שזה חומרא שמביא לידי קולא, שיפסיד תפילה במנין, ולא יוכל ללכת ללמוד בבית הכנסת וכו' (י.ז.ו.).

שעת הדחק: לדעת הרבה מורי הוראה מציאות מורכבת זו מוגדרת כשעת הדחק, ולכן יש לסמוך על שיטות המקילים, שהרי לדעת הרבה מגדולי הפוסקים מותר ההליכה לפני המצלמות כפי שהתבאר. וכן שמעתי מהג"ר אריה צבי רוטנברג שליט"א, שודאי עצם הנדון נתון לגדולי הדור. אולם למעשה המציאות הוא, שאין אפשרות להזהר בזה, כי כל תקופה נוספים מצלמות בעוד מקומות, לכן אפשר לכתחילה לסמוך על המקילים. וכן שמעתי מהג"ר אברהם דרברמדיקר שליט"א, שלמעשה 'העולם' הולך במקומות שיש מצלמות כי אין ברירה אחרת. וגם מצד ההלכה ניתן לסמוך על דברי ה'שבט הלוי' שאין בזה שם מלאכה כלל.

סברא נוספת שמעתי מהג"ר יצחק איזיק סילבר שליט"א, מכיון שאין אפשרות ללכת ברחוב באופן אחר, שוב נוכל לומר על כך 'היינו רביתיהו'. כעין שמצינו שהאוכל ענב לא נחשב סוחט, כי כך דרך אכילתו. כך ההולך ברחוב לא נחשב כותב, כי כך דרך הליכתו. ואמר רב העיר אלעד הג"ר שלמה זלמן גרוסמן שליט"א, שמכיון שיש דעות שמתירים, לכן הוא לא יכול לעכב על העיריה, מלהפעיל את המצלמות בשבת (מ.ז.).

כלפי מצלמות 'הכותל המערבי' ושאר מקומות שניחא ליה במצלמות מטעמי בטחון, הדבר יותר חמור לשיטת כמה פוסקים, וגם בזה יש מקילין לסמוך על שיטות המתירים, משום שזה גדר של שעת הדחק. ויבואר בסייעתא דשמיא בהמשך.

פרק ב'

דעת גדולי הדור

סיכום מספר 'ארחות שבת'

לסיכום: נושא זה רחב מאוד ונאמרו בו כמה צדדים להחמיר, וכמה צדדים להקל, ונצטט בזאת סיכום הדברים כפי שכתב בספר ארחות שבת (פרק ט"ו סעיף לה הערה נה, פרק כ"ו, סעיף כז הערה מ"ד), כאשר האדם עובר בשבת ליד מצלמה עם עין אלקטרונית הקולטת את צורתו ותמונתו, והאדם עצמו אינו מתכוין כלל להקרנת תמונתו על גבי המסך, הדבר מותר, וההיתר הוא גם כאשר נעשים רישומים בני קיימא במערכת הזכרון של המחשבים והמצלמות, וניתן לראות בהם את ההסרקות והתמונות בכל זמן. אך כאשר האדם מתכוין שתמונתו תיראה על גבי המסך, ישנם כמה מגדולי ההוראה שאסרו וישנם כמה מגדולי ההוראה שהתירו, אולם כשהתמונה נקלטת בזכרון המכשיר והאדם רוצה שתמונתו תיראה על גבי המסך (אף שאינו רוצה שהתמונה תישמר בזכרון), הדבר אסור.

מלאכת כותב: בנוגע לאיסור 'כותב' או איסור 'רושם', שהוא תולדה של 'כותב', יש לדון אם יש בזה חשש מלאכת כותב שהרי על ידי כניסתו למקום זה משתנה התמונה המוקרנת על גבי המסך, וכאילו האדם עצמו משנה את התמונה שעל גבי המסך ואין זה גרמא אלא מעשה בידים. ויש לדון: אם כתב מחשב על גבי מסך נחשב כתיבה כדי לעבור עליו משום מלאכת כותב, כיון שדעת בני אדם דנה זאת ככותב ואין זה דומה לאדם העומד לפני המראה. או דלמא אין זה בגדר מעשה כתיבה, שהרי אינו מצטייר על גבי נייר ובדיו, אלא נקלטים במחשב באותות חשמליים, והעלאת התמונה על המסך באלקטרודות זעירים שאין בהם ממש, ואין כאן שום ממשות של כתב רק הקרנת צורת האות או התמונה על גבי המסך, והקרנה זו מסתלקת בקל בלי להשאיר שום רישום, והרי זה כשיקוף תמונה במראה. ויש לדמותו למה שכתב הפרי מגדים (משבצות זהב שמג) לגבי כתב בחלב ונבלע בנייר ואין רישומו ניכר עד שנותן אותו אצל האש, שאסור רק מדרבנן. ובמחשב יתכן דאפילו מדרבנן מותר, כי אינו כתב כלל.

לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל, והג"ר ניסים קרליץ שליט"א, הוי כותב רק מדרבנן [הגר"ש אלישיב נוקט דהוי דרבנן משום דאין דרכו של אדם לכתוב על ידי עמידה מול המצלמה. והגר"נ קרליץ שליט"א נוקט דחשיב כתב שאינו מתקיים כיון שאין רגילות לקיים את התמונה הזאת לזמן ממושך וקיל טפי מכתב שעל גבי צידי הדפים שכתב החזו"א סימן ס"א דחשיב כתב שאינו מתקיים כיון שהספר עומד להפתח ולהסגר ובספר נשמת אברהם (או"ח סימן ש"מ) מביא בשם הגר"ש אויערבאך זצ"ל שדעתו שכתב שעל גבי מסך של מוניטור הוי כתב דרבנן ולא כתב גמור.

והנה לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל גם אם נחשב כתב, אם אין דעת האדם נתונה על כך ולא איכפת לו בזה כלל וצילום תמונתו נעשה ממילא, אין זה נחשב כלל מלאכת מחשבת בשבת. ואפשר להקל בשעת הצורך כגון לבקר קרוב בבית החולים, מחמת סברא זו. וכן דעת הגר"ש ואזנר זצ"ל בתשובה הנדפסת בסוף הספר ארחות שבת.

אך סברא זו אינה קיימת במקרה שהאדם גורם בכוונה שתמונתו תיראה במסך וכגון בבנין שאין אפשרות להכנס בלי שתיראה תמונתו על גבי מסך ואז פותח לו השוער את הדלת שדעת הגר"ש אלישיב לאסור זאת. אכן הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל (במכתבו ז' שבט תשמ"ב) מיקל יותר, שוידאו בכניסה לבנין כיון שהוא כתב שאינו מתקיים והוי פסיק רישא דלא איכפת ליה מותר, וגם מצד המסדר את המצלמה אין איסור מאחר שמסדרו קודם השבת. וכן בשו"ת בצל החכמה להג"ר בצלאל שטרן זצ"ל (חלק ו' סימן ס"ה) היקל בזה, וסובר שהתמונה שעל גבי המסך

אינה ציור כלל, אלא הוי כתמונת האדם המשתקפת במראה. וכן היקל בזה הג"ר משה שטרנבוך שליט"א (בתשובותיו חלק ב' סימן קפ"ט).

וכל הנדון הזה הוא לענין מלאכת כותב, אך מלבד זאת יש לדון גם לענין מלאכת בונה משום השינויים בזרמי החשמל הנפעלים מחמת התמונה הנקלטת במצלמה, אמנם לפי המתירים מחמת הסברא הנ"ל שאין זה מלאכת מחשבת, היתר זה מהני גם לשאלה זו של שינויי זרם החשמל.

עד כאן הציטוט מספר ארחות שבת.

טעמי ההיתר

לאו שמיה מלאכה: ההיתר העיקרי הוא, שאין לשייך לאדם תוצאה שאינו חפץ בה ואין לו שום קשר לעשייתה, סברא זו מיוחסת להגר"ש הלוי וואזנר זצ"ל (במכתב שנדפס בסוף ארחות שבת חלק א' עמוד תקיג, ושוב נדפס גם בשבט הלוי חלק י' סימן קס) שמותר בהחלט בכל האופנים. **דאם אין אדם עושה שום פעולה של מלאכה דרך מעשה,** רק עומד והולך כדרכו, ומכך גם בלי דעתו וכוונתו נעשית יצירת מעשה מאליה, אין בזה על כל פנים מלאכה דאורייתא, כי התורה **אסרה מלאכת מחשבת,** דהיינו פעולת מעשה ומחשבת, ולא מצינו כזה בל"ט מלאכות ותולדותיהם דמשכן, ואינו דומה כמובן למלאכה גרועה, על דרך שכתבו התוס' (ריש שבת) אפילו שבודאי אסור מדרבנן, אם כן יש לצדד להשיטות דפסיק רישיה בדרבנן מותר כשאינו מתכוין סתם, כמבואר במגן אברהם ובפוסקים (או"ח סימן שיד). וכל זה מדובר באופן שהכניסה היה לצורך חולה, או ביקור חולים כהלכה. עכ"ד.

בעיקר סברא זו הרחיבו בקובץ הישר והטוב (קובץ כא), אחרי שביררו את המציאות היטב עם טכנאים ומומחים בכירים, ויוצא מדבריהם שעיקר הסברא שחידש השבט הלוי הוא, שאין זה מוגדר מעשה שלו, ולכן מותר כל סוגי המצלמות שהמצלמה הוא כמו עין של אדם שאין המציאות הנראית שותפה לראיתו. בשונה מקרני לייזר של מעלית או דלת אוטומטית שם נוצר סגירת מעגל על ידי פעולת האדם, מה שאין כן במצלמה הוא מצלם כל הזמן, והרי זה דומה לאדם שיושב ומצייר במכחול את האדם שעובר על ידו או גוי שעומד ומחליט לצלם את היהודי שהולך לבית כנסת, שם ודאי אין כאן מלאכה. וכי בגלל שגוי יחליט לצלם יהודי בשבת הוא יצטרך לעמוד 'דום'. אכן השבט הלוי מגביל את דבריו, שכל ההיתר הוא רק כאשר אינו מעונין שיראו אותו, אבל אם מתכוין להצטלם אסור.

והוסיף הגר"י פרידמן שליט"א שזה עדיף מ'פסיק רישיה דלא ניחא ליה', שם יש לאדם קשר ישיר לתוצאה שנגרמה ממעשיו, ומכח הדין של 'פסיק רישא' מתיחס המעשה לאדם, אבל הליכה ברחוב לא נחשב כתיבה כלל ולכן מותר לכתחילה. וכן שמעתי מהג"ר נתנאל לינדר שליט"א שלמעשה המיקל יש לו על מי לסמוך, להתיר ללכת תחת עין המצלמה בשבת.

החילוק בין שבת למזיק

אולם מדגיש הג"ר אברהם דרברמדיקר שליט"א, שכל זה הוא רק לגבי שבת שמלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל לגבי מזיק לא נאמרו גדרים אלו, כפי שהאריך בספרו על כך. ובמזיק יש גדרים ברורים המחלקים אם זה ודאי או לא. אבל בשבת זה גדרים של 'מלאכת מחשבת' ומעשה שלו. ובלומדעס' החילוק הוא שבמזיק החסרון של חבירו הוא סיבת האיסור, וכל שנעשה בודאות מכוחו חייב. אבל בשבת אין איסור שיתבשל ממילא אוכל בשבת, אלא יש דין שביתה על הגברא, שהוא אסור לו לבשל, והוא צריך לשבות ממלאכה, ולכן תלוי באופן הפעולה האלקטרונית, והליכה לפני מצלמה שמבחינה אלקטרונית ודיגיטלית הוא לא חלק מהמעשה הנפעל התיר השבט הלוי כלפי מלאכת שבת.

למרות האמור, פעולה באמצעות 'שלט רחוק' דינה כמלאכה גמורה כפי שהאריך במאמרו (הובא בקובץ 'עטרת שלמה' חלק ג' עמוד קטז). וכן כתוב בארחות שבת (פרק כו סעיף כה) כלפי

מערכות המופעלות על ידי עין אלקטרונית, או גלאים מסוגים שונים, דינם כמופעל בידים על ידי האדם הגורם להפעלתם, ואין זה בגדר גרמא.

בישול בחמה - ויש להוסיף, למרות שבדרך כלל מלאכה שלא כדרך אסורה מדרבנן, כאן מותר לגמרי. וכמו שמצינו כלפי המבשל בחמה שמפורש בגמ' (שבת דף לט.) ונפסק ברמב"ם (שבת פרק ט' הלכה ג') ובשו"ע (או"ח סימן שי"ח סעיף ג') שמותר לכתחילה. ופירש רש"י הטעם משום שאין דרך בישול בכך. ומקשין העולם הרי כל מלאכה שעושה אותה שלא כדרך, נאסר מדרבנן, ומדוע כאן מותר לכתחילה? ותירץ האבני נזר, שהשמש מהלך לדרכו כדכתיב במזמור 'השמים מספרים' (תהלים פרק יט) והוא כְּחֶתֶן יֵצֵא מִחֶפְתּוֹ יְשִׁישׁ כְּגִבּוֹר לְרוּץ אֲרָח: ולכן אינו מוגדר כמעשה בישול כלל. כעין סברא זו אפשר לומר על האדם הצועד ברחוב לדרכו ואין בדעתו לעשות מלאכה, שאין כאן מעשה כתיבה כלל (מ.ד.ל.).

פרק ג'

צדדים נוספים בנדון

עוד סברות להתיר

מתעסק: ידוע שהתיר גאב"ד לונדון הג"ר חנוך העניך פאדווה זצ"ל (בספרו חשב האפוד) ללכת ברחוב באנגליה, אף שנדלק נורות בזמן הליכתו, שכיון שזה בדרך של מתעסק מותר. וגם בזה יתכן להגדיר את זה כמתעסק. אכן יש חולקים שלא חשיב זה מתעסק כיון שיודע שהוא פועל את הדלקת הנורה.

כיתוב של עוגה: עוד סברא להתיר, שמעתי מהג"ר יצחק אייזיק סילבר שליט"א, שזה לא חשיב כתב כלל, כמו שמצינו בנודע ביהודה בהלכות שבת שמותר לאכול כיתוב שעל גבי עוגה משום שלא חשיב כתב כלל. ועוד דהוי דרך אכילה ולא דרך מחיקה, ואין כאן שם מלאכה, כך גם ההולך ברחוב כל מעשיו הם דרך הילוך, ולא דרך כתיבה ואין בזה שם מלאכה כלל.

צילום דיגיטלי: שמעתי עוד טעם להתיר, שהרי כיום התמונות והצילומים והוידאו מצולמים באמצעים דיגיטליים, וברובם אינם מודפסים כלל, נמצא שזה יותר קל מתמונה של פעם, ואין בזה כותב לגבי מלאכת שבת, לדעה זו תמונה דיגיטלית אין בזה שם כתיבה להרבה דיני תורה, כמו שמצינו שיש מתירים מטעם זה, שאין 'איסור מחיקת השם' כאשר עולה על המסך שם ד' (ב.ו.).

צידת צבי

צידת צבי: עוד צירוף להתיר שמעתי מהרב מרדכי אייזן שליט"א, מכח שיטת הרשב"א (בסוף פרק האורג) שהנועל ביתו בשבת כדי לשמרו, ונכנס צבי לביתו מותר לו לכתחילה לנעול דלתי ביתו אף על פי שרוצה גם בצבי. והר"ן שם פליג דחייב סקילה. נקודת המחלוקת של הרשב"א והר"ן הוא כשעושה מעשה אחד עם ב' כוונות, היתר ואיסור, אם מותר לכתחילה או הוי איסור גמור. וכתב האבני נזר (או"ח סימן קצד) בביאור סברת הרשב"א להתיר לסגור דלת כשצבי נמצא בבית, כל שאין כוונתו לצידת הצבי אלא לשמירת הבית, ותוכן דבריו הוא שאפילו שנקרא מלאכת מחשבת לעניין שבת, אינו חייב אלא בכוונה, כיון שאינו אלא גרמא. לדבריו, ההיתר של הרשב"א הוא רק במעשה כמו בצידה וכדומה שאינו עושה להדיא את פעולת האיסור.

מכח שיטת הרשב"א יש להתיר ללכת לפני המצלמה בשבת, למרות שיש כאן פעולה של 'מלאכת מחשבת', מכל מקום כל שמטרת ההליכה אינו בכוונה להצטלם אין איסור בדבר, כי הוא הולך לדרכו וממילא נפעל הצילום. עיקר הסברא להתיר הליכה לפני המצלמה מכח הדימוי לצידת

צבי, שמעתי גם מהג"ר משה הלל הירש שליט"א, וכן האריך לדון בעצם דברי הרשב"א, בקובץ זכרון 'כנסת ישראל' לזכר הג"ר עמרם זקס זצ"ל.

לכאורה אפשר לצרף כאן שיטת הרשב"א, וכמו שהתיר בעל החפץ חיים בספרו נדחי ישראל לאנשי הצבא, לסמוך על הרשב"א לכתחילה, ואף הוסיף על זה מדיליה. אמנם מאידך במשנה ברורה (סימן שט"ז) כתב שלא לסמוך כלל על ההיתר של הרשב"א. ובשער הציון (ס"ק ל"ג) הוסיף לציין שבספרו אהבת חסד (פרק ז' נתיב החסד אות ב') הוכיח מהסוגיא דלא אפשר ולא קמיכוין (פסחים דף כ"ה) דלא כהרשב"א. (ולפלא שהרי הרשב"א עצמו כבר עמד על כך במסכת עבודה זרה סו: ותירץ דיש לחלק בין יין שאינו עומד לריח לבין ורד והדס שעומדים לריח והוכיח כן מהסוגיא שם וכן איתא גם כן בברכות נג. דהוא איסור גמור במכווין ודלא כהר"ן שהובא בפני הושע אצלנו וצריך עיון). נמצא שיש כאן מחלוקת האחרונים בכוונת הרשב"א, לדעת האבני נזר הוא סברא מיוחדת בצידה ודכוותה, יש שפירושהו לכל מלאכת שבת, אמנם המשנה ברורה נוקט שהרשב"א סובר כך בכל התורה, ולכן הקשה עליו מסוגיא דפסחים.

פסיק רישא בדרבנן: יש עוד סניף להקל, שהרי דעת התרומת הדשן הביאו המגן אברהם (או"ח סימן שיד סעיף ה) ש'פסיק רישא' בדרבנן מותר, אפילו שהפוסקים חלקו בזה (כמבואר במגן אברהם שם), אבל כיון שיש כמה צירופים במקרה דנן, יתכן להתיר.

חלק ניכר מהדברים הם מתוך מאמרו של הרב עובדיה יוסף טולידנו שליט"א שבירר היטב את כל הענין. ועיין עוד מש"כ בזה במשנה ברורה דרשו (סימן ש"מ סעיף כב אות ח'; ביאורים ומוספים 60; סימן שט"ז ביאורים ומוספים 22).

פרק ד'

עדיף לא לדעת!

יוסיף דעת יוסיף מכאוב

הנה מבואר בארחות שבת (פרק ט"ו סעיף לה), שלכו"ע אם אינו יודע מהמצלמות, מותר. ומספרים באי בית הגרי"ש (מ.ד.ל.) שכמה פעמים אמר הגרי"ש אלישיב זצ"ל שעדיף שלא יפרסמו שיש מצלמות בדרך 'לכותל המערבי', כי כך ההולכים בלאו הכי הם בגדר מתעסק, שהרי אינם יודעים שבכך מצטלמים. וכן כתב בספר משנת אי"ש שהשיב הגרי"ש, אם הוא לא יודע שיש שם מצלמה אפשר לעבור, הוא כלל לא יודע שהוא עושה מלאכה. ואפילו אם נדלק אור מחמת כן, כיון שאינו יודע מותר.

למרות האמור, לא נמנע הגרי"ש מלעסוק בשאלה זו בפומבי בשיעור ולברר מה ההלכה, אף שבכך יתפרסם המציאות שהכל מצולם בעיר העתיקה בירושלים.

והוסיף בספר שבות יצחק (חלק גדרי מעשה ופסיק רישא בטכנולוגיות החדשות פרק י"א עמוד קל"ט) בשם הגרי"ש, למרות שבכל מתעסק צריך להפריש מי שנכשל במתעסק, אבל ההולך לפני מצלמה אין צריך לומר לו ולהודיע לו שיש מצלמה שלא יהא מתעסק, כי אפשר לצרף את הסברא שאינו נחשב כעושה מלאכה על ידי מעשה.

מתעסק

על דרך זה שמעתי מהג"ר יחזקאל אלימלך כהן שליט"א כלפי שכנים של בית עסק, שעדיף לא להודיע לשכנים שהמצלמות פועלות בשבת, כאשר לטענת בעל העסק אי אפשר לבטל את זה, כי אם לא יפעל בשבת, הגנבים גם ישמעו מזה ויבואו לגנוב בשבת, ולכן עדיף שלא לומר לשכנים ואז יהא מותר להם מדין מתעסק. [אכן עצה זו אינה מועלת לבעל העסק עצמו, שיודע על פעילות המצלמות בשבת].

יש שהציעו להגיד לשכנים שבשבת זה לא עובד ואף שאינו אמת, וממילא לשכנים זה יהא מותר מדין מתעסק. יש מקומות שבגלל הגניבות התקינו מצלמות, ואומרים שבשבת זה מכובה כאשר בפועל הוא דלוק גם בשבת, ומותר לשואלים מדין מתעסק שהם סבורים שאינו פועל.

מאיך: לדעת כמה חכמי הוראה שליט"א, בשבת צריך לכבות את המצלמות ולא לעשות פרסום מזה, כדי שהגנבים לא יבואו לגנוב בשבת. וזה נוגע גם לאותם בתי כנסת שהתקינו מצלמות בבית כנסת, או בלובי בכניסה. וכן שמעתי מגבאי בית כנסת גדול וחשוב, שהוא לא נכנס לשאלות וספיקות, ובכל כניסת שבת וחג, כאשר הוא נמצא - הוא מוריד את 'השאלטר' הראשי של כל מערכת הצילום, שכן יש מדקדקים ומפקפקים על ההיתרים, ועוד שאין כאן פיקוח נפש, אלא רק שמירה ופיקוח למניעת נזקי ממון, ושמירת הרכוש.

יש יהודי בירושלים תלמיד חכם מופלג שליט"א, שמחמיר לא לעבור בשבת ליד מקום שיש מצלמה, וכמובן שאינו הולך 'לכותל המערבי' בשבת. פעם באו אליו שני צורבים בטענה, שבמסלול שכבר מצא כדי ללכת מביתו לבית הכנסת הסמוך, גם יש מצלמות. עוד בטרם סיימו את דבריהם עיכב בעדם בשני ידיו, ואמר להם, אל תגידו לי, כרגע לפני שאתם מודיעים לי אני בגדר 'מתעסק'. וכי מה אתם רוצים, שכל השבת אני יהיה ספון וסגור בבית!?

פרק ה'

פתרונות הלכתיים

1. מצלמות ב'מצב שבת'

והנה ישנם מגוון דרכים להתמודד עם הבעיות המצויות במצלמות. האופן הכי מהודר הוא, לכבות במהלך השבת את המסך, וגם שלא ישמר בזכרון. ויש גם את הפתרון של מצלמות 'הכותל המערבי', עיין על כך בהרחבה בתוך המאמר.

במקום הצורך, ישנו עוד פתרון הלכתי, וזה הבסיס למצלמות באישור 'המכון הטכנולוגי לעניני הלכה' בראשות הרב הלפרין, הפועלות ומצלמות ב'מצב שבת'. אופן ההיתר הוא שיש כמה דקות ביממה שזה לא עובד, וממילא הוי ספק דרבנן, כי הרי צילום זה לרוב הפוסקים הוא בגדר כתיבה שלא כדרך, וגם הגרי"ש שהחמיר סבר דהוי כתיבה שלא כדרך ואסור רק מדרבנן, [אכן הגר"ח קנייבסקי שליט"א סובר שהוי כתיבה כדרך - משנת אי"ש] והרי כתב המגן אברהם שגם בזמן יש את הכלל של כל קבוע כמחצה על מחצה, והוי ספק דרבנן שהולכים לקולא, שהרי כבר אינו פסיק רישא על כל רגע שכעת יש משהו שמצלם אותו. וכן מחמירים שיופעל על ידי גרמא (י.ג.).

מחמת נזקי רכוש שאירעו בשכונת נווה יעקב בירושלים, עלה הרעיון להתקין מצלמות אבטחה, עם איוש במוקד על ידי גויים, והורה הג"ר צבי ובר שליט"א שמותר רק לפי ההוראות המפורטות שנתן לעסקנים, וכן דעת הג"ר ישראל יצחק זילברמן שליט"א שיש להתיר באופן שיהא כמה דקות ביממה שמכשירי הצילום לא פועלים, וממילא אין זה פסיק רישא.

יש עוד פתרון שלא יהא מסך, ולדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל כפי שכתב הג"ר משה מרדכי קרפ שליט"א בשמו (הלכות שבת בשבת חלק ג' עמוד ר"א), מה שהתמונות נאגרות במחשב אינו כלום. אכן לדעת הגרש"ז עצם אגירת התמונות במחשב יש בזה שם מלאכה (משנת איש).

פרק ו'

מי גונב את הקוגל בשבת ???

נדון מרתק של הגר"י זילברשטיין

בקובץ ווי העמודים (שבט תשע"ו מספר 26 עמוד נב) מופיע השאלה, שהובאה לפני הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א.

שאלה: מידי שבת בשבתו אנו מתפללים במנין ותיקין, ולאחר התפילה יש לנו שיעור של שעה וחצי בגמרא והלכה. כדי שנוכל ללמוד רעננים בשיעור, מתקיים מיד לאחר התפילה קידוש בבית הכנסת, עם עוגות וקוגל אטריות, כאשר הקוגל מונח על פלטה חשמלית כל השבת.

לאחרונה אנו מגיעים בשבת בבוקר לקידוש, ורואים שחסר כמות מכובדת של קוגל, מסתבר שיש אינשי דלא מעלי, שנכנסים בליל שבת לבית הכנסת ואוכלים כמות ניכרת מהקוגל שהכנו לצורך הקידוש. עלה בדעתנו להתקין מצלמה בבית הכנסת, ולכוין אותה שתפעל רק בשעה שאין בה מתפללים, וכמובן שתכבה בשעות שהמתפללים מתחילים להגיע לתפילה, ובעזרת השם, נוכל לתפוס את הגנבים בעזרת המצלמה.

השאלה האם מותר לעשות כן, שמצד אחד אנו מכשילים את הגנבים כשהם עוברים ליד המצלמה, הם כאילו מנציחים את עצמם על המסך, ואולי יש בזה איסור 'לפני עֵנֶר'. אך מצד שני, הרי הגנבים לא יודעים על קיום המצלמה, ואם כן כשהם נכנסים לבית הכנסת כאשר המצלמה פועלת דינם רק כמתעסק, ואינם עוברים על איסור, ועוד שכלפי הגנב זה ודאי פסיק רישא דלא ניחא ליה שהרי אינו מעוניין שיצלמו את מעמד הגניבה, ואם כן אולי מותר להתקין את המצלמה?

תשובה: לכאורה מותר, וכמו שאמר מורי חמי מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, ומרן בעל השבט הלוי זצ"ל, ומרן הג"ר ניסים קרליץ שליט"א (הובא בארחות שבת פרק כו הערה מד), שההולך ברחוב ויודע שבעברו ליד בנין מסוים ידלק אור, אין בזה איסור, והטעם כיון שהאדם אינו מעוניין באור הזה כלל, ואין לו קשר ישיר למלאכה, אלא היא נדלקת בריחוק ממנו, ואין כאן תועלת המיוחסת אליו, אין זה מלאכת מחשבת, שאטו אם יהיה לוויין בשמים המצלם מי שהולך בארץ, נימא שיאסר לילך אם ידוע שתמונתו נרשמת עכשיו במצלמת הלוויין, ופשוט שאין בזה איסור, כיון דאין לאדם שום קשר למלאכה הזו, והיא נפעלת בריחוק ממנו, ואין לו תועלת ממנה, אין זו מלאכת מחשבת כלל.

אמנם נראה שאף שאין איסור לעבור, אבל בכל זאת אין זה כבוד לשבת להתקין מצלמה שתצלם את העוברים ושבים, ובפרט שכל מטרת ההתקנה היא 'לצורך שבת', ואין הקוגל כל כך חשוב שבשביל זה צריך להתקין מצלמה, אך העצה היא, לכתוב שלט שהמקום מצולם, וזה מותר, ובזה כבר די להרתיע את הגנבים. - עד כאן תשובת רבי יצחק זילברשטיין.

העירו, שבאמת ברגע שיש שלט שהמקום מצולם, אין כבר 'לפני עֵנֶר'. כי הרי כל אדם רשאי להתקין מצלמות ברשותו, כאשר מודיע לכל הנכנסים 'כאן יש מצלמה', ואם יכנסו לטווח הצילום הרי זה אשמתם (ב.ו.).

הלעיטהו לרשע וימות

שאלה: שאלו (י.מ.ג.), גם אם נניח שיש כאן 'לפני עֵנֶר', לכאורה עדיין יש מקום להתיר להכשיל את הגנב בצילום מעשיו הנבזים, מצד הדין של 'הלעיטהו לרשע וימות', והקולר יהיה תלוי בצוארו, כעין המבואר בגמ' בב"ק (דף סט.). או דלמא לא שייך לומר עליו 'הלעיטהו לרשע וימות', כי בסך הכל גנב זה רעב וחפץ לאכול חתיכת קוגל חמה, ויש לו הוראת היתר שבכל מקרה יישאר מספיק לשיעור של הבוקר, וגם שהקוגל נתרם לטובת באי בית המדרש וגם הוא בתוכם.

תשובה: מסקנת הגר"י זילברשטיין בספרו **חשוקי חמד** (בבא קמא דף סט.), שבגנב סתם לא אמרינן 'הלעיטהו לרשע וימות', כי כבר שלמה המלך אמר (משלי פרק ו, ל) **לֹא יְבוֹזֵז לַגָּנֵב כִּי יִגְנוֹב לְמֵלֵא נַפְשׁוֹ כִּי יִרְעֵב: וְרַק בְּאוֹפֵן שֶׁהִגְנוֹב הִתְעַלֵּל בְּנִגְנוֹב לְהַכְעִיס עַד כַּדִּי פִיקוּחַ נֶפֶשׁ, רַק אִז מֵתִיר הַגֵּר"י זִילְבֶרשְׁטַיִן לְהַכְנִיס לוֹ רֵעַל בְּכַרִּיךְ (ווי העמודים).**

יש להעלות היבט נוסף בכל נדון זה (מ.ק.), איך מותר במוצאי שבת להסתכל על התמונות של הגניבה, הרי זה הנאה ממעשה שבת שאסור. לכאורה יש ליישב שכלפי הגנב זה פסיק רישא דלא ניחא ליה, שהרי אינו רוצה שיצלמו אותו, ונמצא שאין כאן מעשה שבת. ועדיין צריך עיון.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

שאלה: האם למעשה מותר להתקין מצלמות אבטחה בבניין מגורים, שפועלים כל הזמן (24/7) גם בשבת?

תשובה: אם המצלמות מופעלות באמצעות גלאי תזוזה אסור מדינא.

אם המצלמות פועלות באופן רציף כל הזמן, ללא קשר לתנועת האנשים, ובנוסף המסך לא פועל בשבת מותר מצד הדין.

ראוי להתקין תוכנה, הגורמת שכמה דקות במהלך היממה המצלמות לא עובדות, כך שאין כאן 'פסיק רישא' שהאדם מצולם. (או לחילופין להשאיר אפשרות להכנס לבניין ללא צילום, כך שלא יהא 'פסיק רישא'). ❖

פרק ז'

'הליכה לכותל המערבי בשבת'

פסיק רישא דניחא ליה

מבואר בגמ' (פסחים דף כה:): שיש מחלוקת בין שני לישנות הגמ' מה הדין בלא אפשר ולא קמכוון. למעשה יוצא - בלא אפשר ולא קמכוון, מותר ליהנות מעבודה זרה רק לדעת ר' שמעון ולא לדעת ר' יהודה, ולחד לישנא גם אליבא דר' יהודה.

בפרקים הקודמים הובא שהגרי"ש אלישיב זצ"ל (בהערות פסחים דף כה:): למד מהסוגיא כאן, שמותר ללכת בשבת במקום בו פועלת מצלמה, גם במקום שיודע שהוא מצולם, כי אין לו כל צורך בצילום, וכיון שיש לו סיבה ללכת שם, מותר.

עיקר ההיתר מבוסס על כך שלא ניחא ליה, אכן כלפי מצלמות האבטחה המותקנות בדרך ל'כותל המערבי' ובכל סימטאות העיר העתיקה, המצלמות את העוברים ושבים בכל שעות היום והלילה, בהם השאלה יותר חמורה האם יש איסור לעבור במקומות אלו בשבת? כי הרי ניחא ליה 'מטעמי בטחון' שיצלמו את כל האיזור, ולכאורה זה פסיק רישא דניחא ליה!

אם אכן זה נחשב ניחא ליה, נופל גם צד ההיתר של של ה'שבט הלוי' שזה מתעסק ולא נחשב מלאכה כלל, כי להדיא סייג ה'שבט הלוי' את דבריו שאם ניחא ליה, הרי זה בכלל מעשיו ולא שייך בו ההיתר של מתעסק.

כמה דרגות של ניחא ליה

והנה בתוך כל סוגי מצלמות האבטחה, יש כמה דרגות האם ניחא ליה, ואפשר לחלק את זה ל-4 קטגוריות.

דרגה ראשונה - חנויות: מצלמות אבטחה פרטיות בחנויות שלא קשורות אליו, שם לא ניחא ליה כלל בהם, ואין לו מזה שום תועלת.

דרגה שניה - בית פרטי: מצלמות אבטחה בבית פרטי למניעת גניבות שם ניחא ליה במצלמה אולם לא ניחא ליה בתמונה שלו, כי עיקר המטרה הוא שיראו מי הגנב ומה הוא לוקח. [מצוי בחו"ל בעיקר במקומות שגובר האנטישמיות, ויש פחד ואימה מהגויים, שמתקינים מצלמות מכל צדדי הבנין, ובהרבה מקרים תופסים את הפושעים והפורעים ומונעים מהם להזיק ולגנוב, אך בדרך כלל לא מדובר ב'פיקוח נפש'], ויש לדון האם עדיין זה נחשב פסיק רישא דניחא ליה.

דרגה שלישית - 'הכותל המערבי': המצלמות המותקנות בדרכים המובילות ל'כותל המערבי', שם רוצה שיצלמו את כל העוברים ושבים וממילא גם הוא מצולם, ויש לדון האם שייך לחלק שרוצה שיראו רק את הערבי ולא אותו. במיוחד שרוצה שיראו על המסכים שיש יהודי שעובר במקום, ויעקבו אם אין פורעים ערבים מסביב.

דרגה רביעית - כניסה: מצלמות וידיאו בכניסה לבנין, שרק כאשר השומר רואה תמונתו על המסך הוא פותח לו את הדלת, שם ודאי זה ניחא ליה שחפץ שיראו את תמונתו כדי שהשומר יאפשר לו את הכניסה. בשורות הבאות נדון מה הדין במצלמות 'הכותל המערבי'.

פרק ה'

דעת גדולי ישראל בענין מצלמות 'הכותל המערבי'

האוסרים

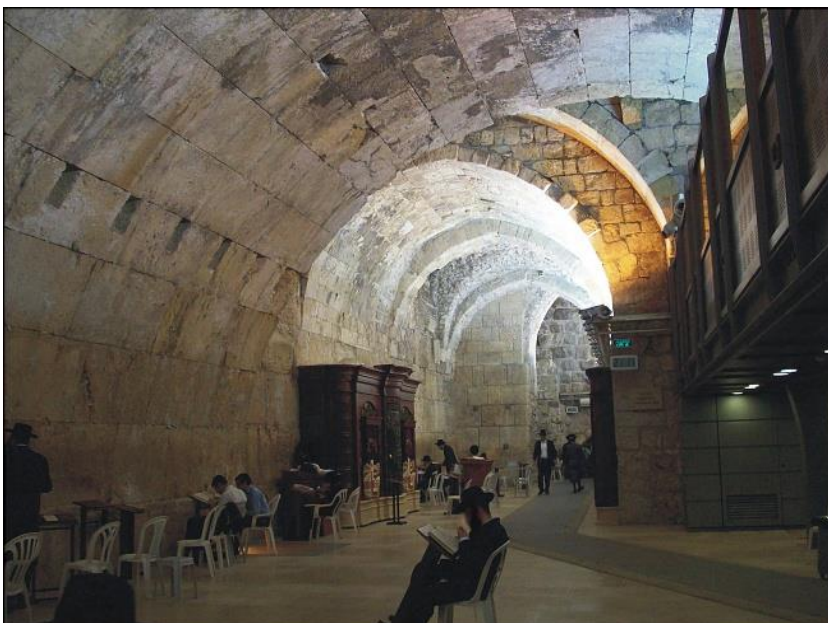
על הפולמוס בדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאסר את ההליכה לכותל בשבת, כאשר יש 'כתב המתקיים' כיון שזה פסיק רישא דניחא ליה, עיין בהרחבה בהמשך המאמר.

המתירים

בספר **שערי ציון** (עמודים קמו - קפ) האריך בכל זה. והסיק שיש מקום להקל ללכת ל'כותל המערבי' בשבת, כמו שהביא מהג"ר זלמן נחמיה גולדברג שליט"א בשם חמיו הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, ומהג"ר עובדיה יוסף זצ"ל, ומהגרי"א אפרתי שליט"א בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שכאשר מופעל 'מצב שבת' מותר ללכת. וכן כתב להתיר בשו"ת **בצל החכמה** (חלק ו' סימן ס"ה). ובשו"ת **תשובות והנהגות** (חלק ב' סימן קפ"ט). וכן מטו משמיה דהגרי"נ **קרליץ** שליט"א להתיר כמבואר בספר **'שערי ציון'** חלק ב' (מ.א.). וכן השיב לי הג"ר **יהודה סילמן** שליט"א בזה הלשון, מכמה טעמים אי אפשר לאסור.

אין צורך בתמונה: ההוראה למעשה (ר.ב.נ.) של מרא דאתרא בעיר העתיקה בירושלים הג"ר **אביגדור נבנצל** שליט"א, וכן הוא נוהג בעצמו, שמותר לכתחילה ללכת ל'כותל המערבי' בשבת ובחג, כי אין זה מלאכת מחשבת. וכל מה שהיה מקום לדון לאיסור הוא מצד 'מכה בפטיש' (כי אין כאן הפעלת מעגל חשמלי שיתחייב עליו) אולם נראה ברור שאין בזה איסור מלאכת 'מכה בפטיש', כי מטעמי בטחון צריכים רק את התמונות של הערבים, ומלאכת 'מכה בפטיש' שייך רק בדבר שיש לו צורך בו, ובאמת התמונות של יהודים תמימים המהלכים לדרכם להתפלל ב'כותל המערבי', אין בהם כל צורך. והוסיף שזה היתר גמור, ולדעתו אין מקום להחמיר בזה כלל. [א.ה. הקשו ממה שכתבו **התוס'** (פסחים דף כו: ד"ה עלה) כלפי עול של פרה אדומה, דאף שלא ניחא ליה כעת שיעלה זכר על הפרה האדומה, מכל מקום חשיב ניחא ליה כיון שבעצם חפץ בזה. רואים דאף דלא ניחא ליה מחמת האיסור עדיין נחשב ניחא ליה. ויש לחלק דשאני התם שבאמת רוצה את עצם הפעולה שהזכר יעלה עליה, ולא מועיל מה שאין רוצה את האיסור. אבל כאן יש שני פעולות נפרדות - צילום שלו לא ניחא ליה, וצילום של המחבלים ניחא ליה].

לא ניחא ליה: גם הג"ר **עובדיה יוסף זצ"ל** (שו"ת יביע אומר חלק ט' סימן ל"ה), וכן כתב בתשובה אחת לפני האחרונה קודם פטירתו, - חזון עובדיה חלק ו'. בתשובה הבאה כתוב כאן נדם הקולמוס - א.ק.) האריך לבאר עניין זה ותוכן דבריו להתיר את המעבר בשבת דרך רחובות אלו אל הכותל המערבי, ואין בזה שום איסור כלל, דהוה ליה פסיק רישיה דלא ניחא ליה בדרבנן, דמוכח מדברי הפוסקים שיש להתיר, כיון שאין כל עניין שהמצלמה תקלוט ותצלם את

כולם אלא, ונצרך לצלם רק את המחבלים, ולכן נקרא פסיק רישיה דלא ניחא ליה בדרבנן. והוסיף שם אחרי ההיתר בזה הלשון - וכן שמעתי מפי מגידי אמת שכן פסק הגרש"ז אויערבאך. וכן עיקר.

ממה נפשך: עוד סברא להתיר חידש הג"ר אביגדור נבנצל שליט"א (סובו ציון ריש פרק ב') די ש כאן ממה נפשך, אם מגיע ערבי עם סכין הרי זה פיקוח נפש שמתיר להצטלם, ואם הערבי לא הגיע הרי אז באמת לא ניחא ליה. וכל ה'ניחא ליה' שהמצלמה תפעל הוא רק כאשר יש סיכון - ואז מותר מטעם 'פיקוח נפש'.

כעת רגוע: כעין סברא זו רצו לטעון קמיה דהגרי"ש אלישיב זצ"ל, שכאשר אדם עובר ורואה שבעשרות המטרים סביבו רגוע ואין שם מחבלים, אזי באותו רגע חשיב פסיק רישא דלא ניחא ליה, כי באותו זמן הוא מסכים שהמטרה תכבה את המצלמות. אולם הגרי"ש היה חוכך בדעתו האם להסכים לסברא זו, כי למעשה האדם מעוניין שהמצלמה תפעל בכל רגע נתון, שמא יוצר מצב של סכנה, ולא שייך להפעיל מצלמה רק באותו רגע. וממילא חשיב ניחא ליה (מ.ד.ל.).

אין תועלת: יש שחידשו עוד טעם להתיר, באדם שמוכן ללכת לכותל בכל מצב, גם אם יודיעו שהמצלמות אינם פועלות, נמצא שכלפיו זה פסיק רישא דלא ניחא ליה ואדרבה ניחא ליה שלא יעבוד בשבת. בפרט שברוב המקרים לא מצליחים לעצור את המחבלים 'בזמן אמת' מכח המצלמות, וזה מועיל בעיקר לצרכי מודיעין, וכח הרתעה למחבלים שלבסוף יעלו על עקבותיהם, ומאן יימר שזה נחשב 'ניחא ליה'. ועוד שיש אנשים שאינם מודעים כלל לעובדה שיש מצלמות, וגם כשנודיע להם יהא זה בגדר לא ניחא ליה.

צורך מצוה: אברך הלך לשאול את הגר"ח קנייבסקי שליט"א האם מותר לו ללכת בשבת לכותל כאשר בלאו הכי כבר שוהה ברובע היהודי בעיר העתיקה, לרגל שמחה משפחתית. ענה לו הגר"ח שיכול, כי זה פסיק רישא דלא ניחא ליה שיש ראשונים שמקילים, ובמקום מצוה אין צריך להחמיר כשיטת המחמירים, והליכה לכותל להתפלל חשיב צורך מצוה (א.ל.). מאידך שאלו את הגר"ח קנייבסקי שליט"א, ביחס לבית חולים שיש מצלמה במסדרונות, האם מותר ללכת שם לצורך תפילה וקריאת התורה, או עדיף להשאר בחדר כל השבת עם החולה ולהתפלל שם ביחידות ולהפסיד קריאת התורה. והשיב הגר"ח במילה אחת - 'יזהר' (קובץ 'אליבא דהלכתא').

פרק ט'

הפולמוס בדעת הגרי"ש אלישיב

המחמירים:

הנה הג"ר אלחנן ברלין שליט"א, חתן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, היה הראשון שעורר את השאלה האם מותר ללכת לכותל בשבת. ושמעתי מפיו שדעת הגרי"ש שכל זמן שלא יופעל 'מצב שבת' יש איסור ללכת לכותל בשבת. ואם יש 'מצב שבת' מותר ללכת, אולם עדיין זה בגדר 'היתר', והיתר זה אינו ל'בני תורה'. כך גם מספר הג"ר אברהם ישעיהו דדש שליט"א, עם תחילת הפולמוס לפני למעלה מ-10 שנה, שלח

מורי חמי, ראש הישיבה הג"ר שלום כהן שליט"א, לברר את דעת הגרי"ש אלישיב, וכיון שהבין שלמרות שהוא מתיר ללכת לכותל כאשר מופעל 'מצב שבת', עדיין יש מקום להחמיר, לכן מאז הוא מחמיר על עצמו לא ללכת לכותל בשבת.

עוד שמעתי מהג"ר אלחנן ברלין שליט"א, שכיום יתכן שאין כלל 'מצב שבת' שניתן לסמוך עליו, וכל בקשותיו להביא 'טכנאי מומחה' לבדוק את התוכנה של המשטרה לא נענו על ידי הגורמים הרלוונטיים, לכן יש בעיה ללכת לכותל בשבת (ד.ו.). כך גם פורסם בעיתון 'תד נאמן' (בתאריך יום שלישי י"ז טבת תשע"א) בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שיש איסור ללכת לכותל המערבי בשבתות ובחגים עקב שאין 'מצב שבת' במצלמות של העיר העתיקה, האיסור בתוקפו כל זמן שלא יסתדר העניין.

וכן הורה בנו הג"ר בנימין אלישיב שליט"א (השנה, שבועות תשע"ו), שאין ללכת לכותל המערבי בחג (ל.ה.). אחד מתושבי העיר העתיקה שח להגרי"ש אלישיב את העובדה, שאינו יכול לצאת בשבת מביתו בשל המצלמות. השיבו הגרי"ש בבדיחותא: אתה צריך לשבת בבית כל היום וללמוד (משנת אי"ש). וכן שח הג"ר זליג קוסובסקי שליט"א מבאי בית הגרי"ש, שעד סוף ימיו לא חזר בו הגרי"ש, מהאיסור ללכת לכותל בשבת (מ.ש.).

כך גם שמעתי לאחרונה (בתאריך כ"ג סיון תשע"ו) מהג"ר דוד אריה מורגנשטרן שליט"א, על השאלה האם מותר ללכת לכותל בשבת, ענה שאסור באופן חד משמעי! כל מי שהולך לכותל זה פסיק רישא דניחא ליה שחפץ שהמשטרה תעקוב אחר כל מה שקורה באיזורים הרגישים והנפיצים (כמו באיזור - שער שכם, שער יפו, השוק - 'בטראק', וכדומה), ומסתבר מאוד שבלי המצלמות הוא לא היה הולך שם, כי אף אדם לא מעוניין לקבל חלילה סכין בגב. אבל בגאולה או בתוואי הרכבת הקלה, שם אינו מעוניין בכך, ואם המשטרה היתה שואלת אותו האם לכבות היה מסכים ונמצא שהיו פסיק רישא דלא ניחא ליה כי הרי גם בלי המצלמות היה הולך. והתבטא על כך הרב מורגנשטרן, ההליכה בשבת לכותל המערבי היא בעיה שאין לה פתרון.

בעבר היה התחייבות של המשטרה שבשבת לא יתקיימו התמונות על המסכים, ואף התקינו לצורך כך נורה מיוחדת 'בכותל המערבי' המורה שכעת מצלמות האבטחה הם ב'מצב שבת', אולם קובע הרב מורגנשטרן; בפועל ההוראה אינה מיושמת בשטח, והתמונות כן עולות על גבי המסכים למשך זמן רב וחשיב 'כתב המתקיים', וכן מאגר המידע נשמר בזכרון המחשבים. ולצערו הרב הוא נוכח לראות, שמפקדי המשטרה אינם מתואמים עם הרבנים, והם מנסים 'לסובב אותם'. כאשר שאלו את הגרי"ש הרי יש סיכום עם המשטרה שהמסכים יעבדו במתכונת שבת, ויש פקודה שמשעת הדלקת נרות המסכים יעבדו במתכונת שבת. האם אפשר לסמוך עליהם שהם אכן יבצעו את הסיכום? השיב הגרי"ש, אי אפשר לסמוך עליהם! ממה הם מפחדים, מחיוב חטאת? חשוב לציין, שהגרי"ש התבטא שהוא לא יודע את המציאות, ונאמן עליו הגרד"א מורגנשטרן בבירור המציאות (משנת אי"ש).

ודן הרב מורגנשטרן, שיתכן שבחג שבועות בשעות של הנץ שיש עומס ניכר של אלפי איש בכל מבואות ה'כותל המערבי' אז לא ניחא ליה, שבמצב כזה אינו מפחד מהערבים. גם מכיון שיש הרבה אנשים לא קולט להדיא את האדם הזה, בפרט כשלא ניכר כלל בין ההולכים שכולם באותו צורה, וכן שבלאו הכי הפעולות החשמליות במצלמה נפעלות מכח ההולכים, ואין הליכתו מוסיפה בזה כלום (מ.פ.).

בקיץ תשע"ו הופיע ספר חדש מפסקי הגרי"ש אלישיב זצ"ל ('הליכות האיש' להרב משה ישראלזון עמוד קסו), שם מסופר; כאשר שאלו את הגרי"ש האם אחרי שעשו 'מצב שבת' הוא מוכן ללכת לכותל בשבת? השיב הגרי"ש, אני לא הייתי מסכים ללכת! חזר השואל ושאל, האם זה רק בגלל שהרב אין לו כח עקב גילו המבוגר? הגיב הגרי"ש; גם אם הייתי צעיר שכוחו

במותניו לא הייתי הולך. והוסיף הגרי"ש ואמר, המעלה לא ללכת לכותל בשבת גם אחרי ה'מצב שבת', גוברת על העניין לבקר בחג השבועות ב'כותל המערבי' (ד.ג.). ויש לדייק שגם המתירים 'מצב שבת' בשם הגרי"ש, לא אומרים שזה לכתחילה גמור, אלא רק לסלק את עיקר האיסור אולם עדיין יש מקום למדקדק להחמיר בדבר.

המקילים:

מאיך לדעת הג"ר יוסף יקותיאל אפרתי שליט"א (כפי שמופיע בתשובת הגרי"ש אפרתי בשם הגרי"ש זצ"ל, המובא בספר 'שערי ציון', ופורסם בעיתון 'יתד נאמן' ביום א' ו' אייר תשס"ה על דעת הגרי"ש, שגם עבר על התשובה. ועיין עוד מש"כ בזה הגרי"ש אפרתי בספרו 'ישא יוסף' חלק א' סימן ע"ח וחלק ד' סימן פ"ב) גם לפי דעת הגרי"ש מותר ללכת ל'כותל המערבי' בשבת, מכיון שמתקיימים כל הדרישות שהעמיד הגרי"ש אלישיב זצ"ל שהמצלמות בתוכנת מבט 2000 (מערכת הצילום בעיר העתיקה), מופעלות על ידי תוכנה מיוחדת לשבת המגבילה את זמן הצילום באופן שגם אם ישאר האדם על עומדו, לא תופיע תמונתו על המסך לאורך זמן, של יותר מ-10 דקות, וחדש הגרי"ש שפחות מעשר דקות ודאי אינו נחשב כתב המתקיים, וכיון שהכתיבה על המסך אינה של קיימא וגם אינו מכיון, ובצירוף היתרים נוספים יש להתיר ללכת ל'כותל המערבי' בשבת. דהרי לדעת כמה פוסקים אין כאן כתיבה אלא רק גלי זרם חשמלי שגורמים להיווצרות תמונה. ומצד האגירה בזכרון המחשב, סבר הגרי"ש שאין לאסור.

וכן סיפר המקובל משיבת שער השמים הג"ר אביש ציינורט שליט"א שעלה להגרי"ש ג' פעמים, ושאלו אני הולך לכותל כל יום, האם עלי להפסיק ללכת לכותל בשבת מכח הוראת הרב שאסור? השיב לו הגרי"ש - לא אמרתי שאסור ללכת לכותל בשבת! (א.ד.). כך גם מספר נינו שהגרי"ש התיר לו ללכת לכותל בשבת.

וכן מספר הג"ר אהרן דויד שליט"א שבתקופה שסודר הענין, שמע מהגרי"ש בשיעורו שיותר ללכת לכותל בשבת כיון שהוי כתב שאינו מתקיים ואינו דרך כתיבה. וכן בקובץ בית הלל (חלק כד-כה, כסלו תשס"ו עמוד מ') כתוב בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שיותר ללכת לכותל מכיון שסודר לאחרונה שבמצלמות העיר העתיקה בירושלים, לא תתקיים הכתיבה מצד עצמה, ובצירוף מה שיתכן לומר שהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה, שהרי אין לו צורך ורצון שיצלמו אותו, ועוד דהוי כתיבה שלא כדרך ואין כאן מעשה מלאכה דאוריתא.

ואמר הג"ר משה ידלר שליט"א בשיעורו, שלדעת הגרי"ש יש להקפיד כשהולכים בדרך לכותל, לוודא שמופעל 'מצב שבת' ואם רואים ש'נורות הבקרה' המותקנות בכותל פועלות, אז אין חשש.

ושמעתי מהג"ר פרץ דיסין שליט"א, שבשיעור במסכת שבת על כותב ברגליו שפטור אבל אסור, אמר הגרי"ש אלישיב שלכאורה יש להתיר ללכת במצלמות במקום דלא ניחא ליה משום דהוי כותב ברגלו, ומכיון שיש צירופים נוספים להקל. אולם מאיך יתכן לומר שברגלו זה שלא כדרך, מה שאין כן במצלמות מסתבר שזה נחשב כדרך, וממילא זה שאלה של דאוריתא, וקשה להקל בזה. אולם כאשר המסך מכובה סבר שיותר. והוסיף, שהגרי"ש הסתפק בדבר ונטה לאיסור משום מלאכת כותב, אולם לא הכריע בפירוש לאיסור, דלא מצינו דכוותה במשכן ואין זה מלאכה גמורה, ולכן לא כתב מכתב או תשובה מפורשת לאיסור. ויש מקום להקל בשעת הדחק בצירוף עוד היתרים [כגון: לצורך השתתפות בשמחה משפחתית, הפסד או מניעת רווח ממון, בין השמשות, כשיש עוד אנשים שהולכים].

אכן מתוך הדברים עולה שגם מצב שבת, אינו היתר גמור לכתחילה למהדרין מן המהדרין, אלא שניתן לסמוך על כך מעיקר הדין בצירוף המציאות המורכבת הזו שהמטרה בהכרח תקבע שם מצלמות. ולכן כלפי המצלמות המותקנות מעל ישיבת 'אש התורה' המצלמות ומשדרות ללא הרף לכל קצוות תבל 24 שעות ביממה שידור חי מרחבת ה'כותל המערבי', לא התיר הגרי"ש להפעילם

בשבת על בסיס היתר זה, כי רק בצירוף שעת הדחק שאין ברירה אחרת מצד המשטרה התיר בתנאים אלו. ואכן מכח הוראה זו, משנים בכל ערב שבת וחג את זוית הצילום כלפי מעלה, והם לא מצלמות את רחבת ה'כותל המערבי'.

המכריעים:

דעה מכרעת שמעתי מהג"ר צבי ובר שליט"א, שיש מתירים, ויש אוסרים, וכל אחד ינהג כמנהג רבותיו. וגם לחוששים לדעת הגרי"ש אלישיב שחשיב ניחא ליה ואסור, יכולים לסמוך על דברי תלמידי הג"ר אליהו זילברמן שליט"א שמינו 'אחראים' לבדוק ולעקוב כל שבוע שאכן מופעל 'מצב שבת' כהוראת הגרי"ש, ולדבריהם המצלמות פועלות כל שבת וחג לפי ההוראות, כשורת הדין. ועוד שמציאות מורכבת זו יתכן להגדיר אותה כשעת הדחק, ולהתיר מכח זה לסמוך על שיטות הפוסקים המקילים, שהרי יש מאות משפחות חרדיות בעיר העתיקה, ואם נאסור את ההליכה במצלמות אלו בשבת, לא יהיה אפשרות לגור 'ברובע היהודי' בעיר העתיקה, עד כאן דבריו.

מציאות: על עצם שאלה מציאותית זו, האם אכן מופעל 'מצב שבת' במערכות הצילום, יש להדגיש מה שמעתי מהג"ר צבי ובר שליט"א ומהגרב"צ קוק שליט"א: שאין ויכוח 'בהוראה ההלכתית' הברורה של הגרי"ש שאם אין 'מצב שבת' אסור ללכת, ואם יש 'מצב שבת' כפי דעתו מותר. אלא יש כאן 'ויכוח עובדתי' האם ניתן לסמוך על המשטרה שה'מצב שבת' מופעל כדין. וכבר אמר הגרי"ש (פ.ד.) שהוא מדבר על ההלכה אבל את המציאות הוא לא יודע.

ובזה - לדעת הרב מורגנשטרן שליט"א וסיעתו, אין לדין אלא מה שענינו רואות ואי אפשר לסמוך על המשטרה שידאגו להפעיל את המערכת כדין כל זמן שלא יתברר בבירור גמור, ואדרבה כמה שניסה לברר מול סגל הפיקוד של המשטרה, נוכח לראות שאין להם שום ענין לדאוג לשמירת ההלכה כדין, ואף מצא בדבריהם חוסר תיאום, ועוד מכיון שהיו תקופות שלא הופעל 'מצב שבת', מי יערב לנו שכעת כן מופעל כדין. מאידך לדעת הגרי"א אפרתי שליט"א וסיעתו, מכיון שיש משגיח שבדק את העניין מידי שבת ניתן לסמוך שאכן 'מצב שבת' מופעל כדין [ועיין מה שכתוב בזה ב'שיעורי ברכות'].

סברא נפלאה שמעתי מהג"ר חיים אהרן בלייער שליט"א, שגם אם באמת המשטרה בשבת אחת לא תפעיל את ה'מצב שבת', מכל מקום כלפי הציבור ההולכים לכותל שאינם יודעים מתי לא הופעל 'מצב שבת' יותר קל ההליכה לכותל, שכבר אינו בכלל האיסור של 'פסיק רישא', לדעת הפוסקים שהתירו 'ספק פסיק רישא'.

על עצם הפולמוס בדעת הגרי"ש, יש לציין מה שמצינו בגמ' (נדרים דף כה: שבועות דף כו. שבועות דף לא.) כגון רב כהנא ורב אסי הדין אמר שבועתא דהכי אמר רב, והדין אמר שבועתא דהכי אמר רב, ונחשב נדרי אונסים דלבו אנסו, דכל חד וחד אדעתיה דנפשיה שפיר קמשתבע (ח.ז.).

פרק י'

השתלשלות הדברים

תוכנה מיוחדת

לפני כ- 12 שנה, עם פירסום ההוראה המחמירה של הגרי"ש אלישיב זצ"ל, כתבו במשטרה תוכנה מיוחדת בפיקוח ניצב (בדימוס) אריק יקואל (הנדסאי תוכנה מומחה, שומר תורה ומצוות), שהגיע בעצמו אל הגרי"ש אלישיב זצ"ל לשמוע מפיו הוראות ברורות ומפורשות, מה צריך לעשות כדי שזה יהא כשר ללא שום פקפוק. עיקר ההוראה היתה; שלא יהא מצב, שתמונת אדם

העומד מול מצלמה תופיע על גבי המסך זמן ממושך, בפועל התוכנה מחליפה מסכים כל 30/45 שניות! הגורמים הרלוונטיים מבהירים - כל הוראות הגרי"ש בוצעו בפועל, ועד היום לא שינו את התוכנה, כך שאין שום סיבה לאסור.

לאחר סידור התוכנה (כ' באדר ב' תשס"ה) כתב הגרי"י אפרתי שליט"א על דעת הגרי"ש אלישיב, דאחרי שהותקנה תוכנה מתאימה בפרויקט "מבט 2000", ובתנאי שיהיו מסודרים נוהלי פיקוח והשגחה מתאימים, הרי לדעת הגרי"ש אלישיב ניתן ללכת לכותל המערבי בשבת ויום טוב, וכן פורסם בעיתון "יתד נאמן" ביום א' ו' אייר תשס"ה.

מוסיף הגרי"י אפרתי - שהגרי"ש דן האם לכתוב במכתב לשון "יש מקום להתיר לילך לכותל", אבל למסקנת הדברים הורה לכתוב שבאם הדבר מסודר כדבעי ניתן לילך לכותל בשבתות וימים טובים, הואיל ובכהאי גוונא הוי פסיק רישא במלאכה שלא כדרך במילי דרבנן - של כתב שאינו מתקיים (קובץ 'עיון הפרשה' גליון קלו עמוד קנד מדור פקודיך אתבונן).

משגיח קבוע

לפני 6 שנים, בעקבות המהומה שנוצרה אז בעניין ההליכה ל'כותל המערבי' בשבת, נכנס הרב יצחק פינדרוס הי"ו, לשאול את הגרי"ש אלישיב זצ"ל האם למעשה מותר ללכת בשבת ל'כותל המערבי' ובכל המקומות הרגישים באיזור, השיב לו הגרי"ש; אם מופעל 'מצב שבת' מותר, ואם לא מופעל 'מצב שבת' אסור. והוסיף

הגרי"ש; בקשר לשאלה המציאותית, לא ידוע האם אכן המשטרה מקיימת את התחייבותה להפעיל את ה'מצב שבת' כדין. פינדרוס חזר ושאל את הרב, אם יהיה משגיח מיוחד על כך זה יהא בסדר, ענה לו הגרי"ש כן!; נאה דורש ונאה מקיים - תכף ומיד מונה משגיח מיוחד מטעם קהילת זילברמן. בתשומת לב בחרו באברך תושב הרובע היהודי 'יקה' שיעמוד על המשמר באופן עקבי ומסודר, ללא טיוחים וללא עיגול פינות.

בשיחה ארוכה של כותב השורות עם 'המשגיח' הוא מעיד; מאז המינוי שלי

לתפקיד אחראי זה, לא עבר שבת או חג שנוצרו בעיות, תמיד ה'מצב שבת' הופעל כדין עוד לפני כניסת השבת והחג. במיוחד לאור העובדה שיש 'נוהל מסודר' ואין שום סיבה שלא יבצעו את הפעלת התוכנה, ויש גם 'נורת ביקורת' לכלל הציבור ברחבת ה'כותל המערבי' בו הם יכולים לראות במו עיניהם האם אכן הופעל 'מצב שבת'.

וכך השיב לי רב הכותל המערבי הג"ר שמואל רבינוביץ שליט"א, בזה הלשון: מונה לשם כך משגיח מטעם קהילת 'זילברמן' שבדק זאת, וברוך ד' עד עתה ללא תקלות. כפי שצוין - 'מצב שבת' הוא לחומרא, לדעת רוב הפוסקים אין צורך גם בזה.

תגובת הרב אפרתי

ביצוע ההסכם: הגרי"י אפרתי שליט"א הגיב לאחרונה על פולמוס זה, במאמר מיוחד שפורסם בחודש אב תשע"ו, בקובץ 'עיון הפרשה' (גליון קלו עמוד קנד מדור פקודיך אתבונן), ויובא בזאת תמצית דבריו: אין חולק בדעת הגרי"ש, שבמידה ויופעל 'מצב שבת' מותר מעיקר הדין ללכת בשבת ויום טוב ל'כותל המערבי'. אלא הנידון הוא האם ניתן להסתמך שמשטרת ישראל מבצעת

את ההסדר שסוכם בשעתו, ודעת כמה תלמידי חכמים חשובים שליט"א כי אין ניתן להסתמך על המשטרה מן הטעם הפשוט – שהלא חשודים הם על שבת, ואין יוקר השבת בעיניהם, ואם כן היאך ניתן לסמוך כי הם מבצעים את אשר סוכם עם מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל. [א.ה. כלומר; הגרי"ש אפרתי מסכים עמהם, דאם יש ספק אם מופעלת 'מצב שבת' אין להתיר, ואין לסמוך על ספק פסיק רישא, וזה דלא כדעת הרב בלייער שהובאה לעיל].

ודברים אלו פשוטים ואינם צריכים חיזוק. דאין לסמוך על מי שאינו שומר שבת, ומי יתקע לידינו שאכן המצלמות מופעלות בהתאם להסדר שהוסכם בזמנו בהתאם להוראותיו של מרן הגרי"ש, וכבר אז תבע מרן הגרי"ש שיהיה פיקוח אודות ביצוע ההסדר, אולם מספר שנים אחרי שסוכם על הסדר מצלמות שבת – התברר כי חלה התרופפות בשמירת הנהלים, ולכן פורסם ברבים על דעת מרן זצוק"ל בחיי חיותו (תשס"ט, ע"א) שלדעתו אין היתר לילך לכותל. או אז, קיבלו עליהם כמה תלמידי חכמים הדרים בעיר העתיקה (מלומדי ישיבת אדרת אליהו והקהילה שם) לבחון מידי שבת האם 'מצב שבת' מופעל כראוי. והמציאות העכשוית היא בפיקוח קהילת 'אדרת אליהו'.

סיכום: כעת מסכם הגרי"ש אפרתי את דעת הגרי"ש - מותר ללכת במקום שיש שם מצלמות פועלות ואין בהם מסך פעיל, כאשר אין לו נחותא, ואין צריך לחוש לשינוי זרם. במקום שהמסך פעיל יש כאן כתיבה שלא כדרך דאסורה מדרבנן, ואי הוה פסיק רישא דלא ניחא ליה הוה במילי דרבנן ואליבא דהערוך שרי, ויש מקום להתיר אף אליבא דהתוספות שהרי זה פסיק רישא דלא ניחא ליה במילי דרבנן, ועוד דאפשר דאינו חשיב מלאכה כלל. ואם זה ניחא ליה וכגון בהליכה לכותל דמעונין שיצולם עקב המצב הבטחוני, אין ללכת שם – אלא אם כן שהמחשב יתוכנת באופן שהתמונות המצולמות לא יתקיימו על המסך יותר מכמה דקות.

עד כאן הציטוט של דברי הרב אפרתי.

והוסיף הג"ר מ.ו. שליט"א ששמע מפי הגרי"ש אפרתי שליט"א, שהגרי"ש סבר להתיר משום שיש כאן תרי דרבנן א. שכתובה הנוצרת מכח הליכה הוא בגדר כתיבה שלא כדרך, ודינו ככותב בשינוי שאסור רק מדרבנן. ב. כותב דאוריתא הוא רק כשיש כתיבה המתקיימת, ולכן צריך להפעיל את המצב שבת ואז כאשר המסכים מתחלפים חשיב כתיבה שאינה מתקיימת. אולם לא הסכים להתיר משום ספק פסיק רישא, למרות שיש כ - 400 מצלמות ורק כ - 60 מסכים (א.ל.).

פרק י"א

סוף דבר!

פיקוח והשגחה

פגישה: אחרי שפורסם כל מה שנכתב כאן, התקיימה פגישה מכרעת על נושא חשוב זה, בתאריך ג' אב תשע"ו 7/8/16, מטרת הפגישה לברר את המציאות, האם אכן מופעל 'מצב שבת' כדיון, ולרענן את נוהלי הפיקוח לוודא שאכן

הפקודה להפעלת 'מצב שבת' מיושמת בשטח.

מצד אחד - ייצגו בכבוד את דרישות הציבור החרדי לאור פסיקת הגר"ש אלישיב זצ"ל, מספר רבנים ידועי שם (נראים בתמונה מימין לשמאל); הגר"ר יוסף יקותיאל אפרתי שליט"א - ראש בית המדרש להלכה בהתיישבות אמונת אי"ש, הגר"ר יחיאל זילברמן שליט"א (אחיו

של ראש הקהילה הגר"ר אליהו זילברמן שליט"א), הגר"ר שמואל רבינוביץ שליט"א - רב הכותל המערבי והמקומות הקדושים, הרב יצחק פינדרוס הי"ו, כן נוכח הגר"ר משולם וורמסר שליט"א - מרבני קהילת 'אדרת אליהו' (זילברמן) ברובע היהודי. עוד נכחו בפגישה (נראים בקדמת התמונה) 'המשגיח' מטעם קהילת 'אדרת אליהו' (זילברמן), ומנכ"ל הקרן למורשת הכותל המערבי מר מרדכי (סולי) אליאב.

מצד שני - בשם משטרת ישראל נוכח מפקד מרחב דוד בירושלים - נצ"מ דורון תורג'מן, ועוד מפקדים בכירים, וצוות 'מבט 2000'. במהלך הפגישה הבהירה המשטרה שמתוקף תפקידה היא רואה חובה לדאוג לאפשרות ההגעה ל'כותל המערבי' לכל גווני הציבור, ומשקיעה מאמצים כדי לאפשר לציבור החרדי להגיע בשבת ללא שום חשש, גם לפי ההוראה המחמירה של הגר"ש אלישיב זצ"ל. כמחווה מיוחדת, כדי לחזק את תוקפו של 'המשגיח' שתפקידו לוודא את העברת התוכנה למצב שבת - הנפיקה המשטרה אישור מיוחד, המזכה אפשרות למשגיח להכנס בכל רגע נתון ל'קישלה' (מפקדת המשטרה, ומוקד 'מבט 2000'), ללא שום הודעה מוקדמת, וכך בעצם המשגיח יכול לערוך 'ביקורת פתע' לוודא שאכן ה'מצב שבת' מופעל כדיון, מכניסת שבת וחג ועד צאת הכוכבים.

במהלך הפגישה הוצג בפני הרבנים דו"ח ממוחשב מהשנתיים האחרונות, בו מופיע פירוט מדויק מכל ערב שבת וחג, בידי מי בוצע הפעלת התוכנה המיוחדת של 'מצב שבת', באיזה שעה, ולמשך כמה זמן, הופעל ה'מצב שבת'. על פי הנתונים נראה כי אכן הופעל 'מצב שבת' בכל השבתות ומועדי ישראל. בהמשך המפגש ביקרו הרבנים יחד עם בכירי המשטרה, בחדר הבקרה של 'מבט 2000', לראות במוחש את פרויקט המצלמות החולש על כל איזור העיר העתיקה, בכדי למנוע פיגועים ואירועי פח"ע.

פרסום בעיתונות החרדית

בתאריך יום ו' לפרשת עקב כ"ב אב תשע"ו (26/8/16) פורסם הודעה רשמית מטעם 'הקרן למורשת הכותל המערבי' ו'קהילת אדרת אליהו', בעיתון 'יתד נאמן' ובעיתון 'המבשר' וז"ל: מודעה והבהרה, הננו להודיע כי המצלמות בעיר העתיקה, בדרכים המובילות אל ה'כותל המערבי' וברחבת ה'כותל המערבי', פועלות בשבתות ובמועדי ישראל עם 'תוכנת שבת' כפי שפסק מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, ובפיקוח של אחראי שבת מטעמנו.

בעיתון 'המבשר' נוסף הקטע הבא; יצוין כי לדעת מרנן הגרש"ז אויערבאך, הגר"ע יוסף, הגר"ש ואזנר זצוק"ל ויבלחט"א מרנן הגר"נ קרליץ, והגר"א נבנצאל שליט"א, אין אפילו צורך בתוכנה זו. עכ"ל המודעה.

בנוסף פורסם בפנים העיתון סיכום הפגישה הנ"ל של הרבנים ואישי ציבור עם המשטרה, וכן צורף התמונה של המפגש.

פרק י"ב

טכנולוגיה עדכנית

חיישן זיהוי תנועה

עדיין יש לברר: כל מה שנכתב מתייחס לעצם הצילום, האם יש בו חשש מלאכה בשבת או לא, אולם עדיין יש לברר לפי התקדמות הטכנולוגיה על דגמי המצלמות החדשים שמתקדמים ומשתדרגים כל הזמן בחיישנים ושכלולים שונים, ויתכן שיש בהם בעיה גם לפי דעת המקילים במצלמות הרגילות.

כפי ששמעתי מבעל חנות צ'יינג' (י.ט.), מצוי כיום בשוק מצלמות מתקדמות המצוידות ב'חיישן זיהוי תנועה', המפעיל את מערכת הזיכרון ואגירת הנתונים במחשב, וכאשר אין תנועה התמונות לא נכנסות לזיכרון של המחשב, במקרה כזה עצם המעבר מפעיל חיישן שתפקידו להרגיש שיש תנועה בשטח, ורק אז הוא אוגר את התמונות במחשב. כלומר הנכנס לאיזור המצלמה, מוסיף פעולה שלא היתה, ויש לברר אצל המומחים האם לצורך כך מופעל מעגל חשמלי. כדי למנוע בעיות אלו, התקינו בהרבה חנויות מערכות צילום ב'מצב שבת', המצלמים ואוגרים את התמונות באופן רצוף ללא קשר לתנועות האדם, (המשתמש קובע מתי יתבצע מחיקת התמונות, אחת לתקופה - כגון כעבור 14 יום, וקיים גם אפשרות שלא ימחק כלל). אכן יש ממורי הוראה שליט"א שמצדדים להתיר גם במצלמות אלו כיון שאין זה מלאכת מחשבת ופסיק רישא דלא נחא ליה ודבר שאין מתכוין.

הבעיה כפולה ומכופלת בדגמי מצלמות מתקדמות יותר; שכאשר החיישן מזהה אדם עובר, המצלמה 'מתלבשת' ועוקבת אחריו עד שהאדם יוצא מטווח המצלמה, לעיתים במצבים אלו המצלמה נעה למגוון כיוונים כדי לעקוב אחר האדם, ואף נפתח 'זום', כדי לזהות את האדם ופעולותיו (כאשר מדובר ב'זום דיגיטלי' יש לדון האם זה חשיב מלאכה).

ביותר יש לברר, ביחס לעיר העתיקה בירושלים אשר 'לפי פרסומים זרים' (לקמן יובא 'תגובה רשמית מהמשטרה' שזה לא נכון ולא קיים במערכת מבט 2000 שום שינוי אוטומטי, ורק התצפיתן משנה את זווית הצילום) השיקו לאחרונה 'תוכנה מיוחדת', המזהה את האדם (באמצעות העין, תווי פנים, ועוד) ותכף נוצר במחשב הצלבת מידע, מתי לאחרונה אדם זה ביקר באיזור (ר.ב.ק.). לפעמים המצלמה משנה את זווית הצילום ועוקבת אחר הצועד, כפי שאפשר לראות בחוש ב'חצר גליציא' בסמיכות לשיבת 'אדרת אליהו' - זילברמן' שלפתע המצלמות מחליפות כיוון, בפרט כאשר יש מהומות באזור.

בנוסף, יש סוג מצלמות שכאשר אדם עובר נדלק נורה אינפרא אדום, ולכאורה יש בזה חשש איסור מבעיר, [בנורות 'לד' (LED) יש עוד צירוף להקל כי אינו אש ממש]. וזה מצוי גם בשערים

חשמליים המצויים בכניסות ובחניות, של בתי מלון, בתי חולים, ועוד, שגם כאשר פותחים את השער מערב שבת עם הוראה ממוחשבת שלא יסגר במהלך כל השבת, עדיין בכל פעם שעוברים נדלקת נורה אדומה (מ.ש.). ויש לברר מה הדין בכל זה.

היבט הלכתי - פסיק רישא ואין מתכוין

תחילה יש להקדים, מה שמוכרח מדברי הגרי"ש אלישיב (הערות פסחים דף כה:): ומדברי השבט הלוי, שכל הדיון ההלכתי צריך להיות אם נחשב מתכוין או לא מתכוין, אם ניחא ליה או לא, מתעסק או לא מתעסק, מעשה דידיה או לא מעשה דידיה. אבל זה ברור שכל הפעולות שנעשות על ידי האדם (למרות שזו לא פעולה פיזית בידיים אלא באופן אחר) אינן נחשבות גרמא, אלא או דמתייחס אליו והוי מעשה דידיה, או שהתוצאה לא מתייחסת אליו כלל ואינו לא מעשה ולא גרמא.

מעשה ידי האדם או חיציו, או כוחו - גם אם התוצאה מתרחשת כעבור זמן, אין זו גרמא, כיון שמיד מתחילה שרשרת פעולות שמתגלגלת עד לתוצאה. כמו שידוע בשם החזון איש שחרישה בטרקטור, נחשבת מעשה אדם, שכן לחיצת הדוושה מפעילה שרשרת פעולות המביאה בסוף את תוצאת החרישה.

העמדה ההלכתית של 'מכון צומת' היא, שמצד ההלכה לא מעניין אותנו איך החיישן פועל באופן טכני, וכל סוגי החיישנים מוגדרים כמעשה אדם (י.ר.). וכן דעת הגרמ"מ שפרן שליט"א (הובא בקונטרס נזקי החיישנים ירושלים תשס"ו) כל החיישנים המופעלים על ידי מניעת המעכ, מסיר, מונע, הן על ידי סגירת מעגל, הן על ידי חום של לבד, הן בצירוף חום אחר, כל שאנו רואים מעשה מידיית הרי זה מעשה שלו. וכל שהיה חייב אילו היה מפעיל הדבר בידיים חייב גם בהפעילו על ידי החיישן.

אולם לדעת המכון הטכנולוגי להלכה בראשות הרב הלפרין שליט"א, יש להבדיל בין סוגי החיישנים, ישנם סוגים שבהם האדם הוא חלק מהפעולה, אולם יש חיישנים בהם האדם רק קוטע קרן אור וממילא נוצר המלאכה ואז זה בגדר גרמא.

בעיקר הנדון, לכאורה יש מקום להתיר משום שאין זה 'פסיק רישא' שהמצלמה 'תתלבש' עליו, בפרט כאשר ישנם הרבה אנשים באיזור. אולם השיב לי על כך הג"ר מ.ו. שליט"א (ב' דר"ח אלול תשע"ו) שבאמת ההגדרה המדויקת למקרה כזה הוא - פסיק רישא לשעבר, או ספק פסיק רישא, שכידוע יש בזה מחלוקת הפוסקים האם הוא מותר. ועל עצם הטענה השיב; כבר הורה זקן שאין לחשוש למצלמה אלא 'כשניחא ליה', [ולכן חשש בהליכה לכותל, ולא לשאר מצלמות]. ובכך נופלים כל החששות הנ"ל, ודו"ק. עכ"ד.

יש שהקשו על תשובה זו, בשלמא כלפי מצלמות אבטחה של חנויות צ'ינג' ניתן לומר שלא ניחא ליה, אבל באיזור העיר העתיקה אדרבה כן ניחא ליה, שחפץ שהמערכת תשודרג באופן היותר מועיל על פי דעת המומחים, ומעונין בכל מה שעושים למען בטיחות הצועדים בדרכים המובילות לכותל, ומאן יימר שניחא ליה רק בעצם המצלמה ולא בתוכנות העדכניות.

אכן יש לבאר סברא זו, דרך כלפי עצם המצלמות יש אומדנא דמוכח דניחא ליה כי הוכח פעילותם כאמצעי אבטחה המונע ומרתיע את המחבלים, אבל כלפי שכלולים שונים שלא הוכח יעילותם לא ניחא ליה, שהרי זה אוסר עליו את ההליכה בשבת, ואילו היו שואלים אותו היה מבקש שיכבו את זה בשבת.

ושמעתי מהג"ר אלתר עקיבא משה שינברגר שליט"א, שברוב המצלמות אין בהם בעיה כיון שמצלם בכל מקרה את המקום הזה מה בכך שהוא מצלם אותו, והבעיה מתחילה רק באותם דגמים המופעלות על ידי חיישן זיהוי תנועה, כאשר מכח חיישן זה מופעל מעגל חשמלי, יש שמפעיל את עצם המצלמה, ויש שמפעיל את מערכת אגירת הנתונים במחשב. וכאשר הולך

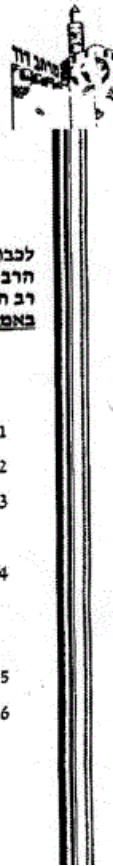
ירושלים
רחוב
מפקד
02-6226200
02-5898922
ד' בתשרי, התשע"ז
9 אוקטובר 2016
סימוכין: 106755916

לכבוד:
הרב שמואל רבינוביץ
רב הכותל והמקומות הקדושים
באמצעות פקס: 02-6273114

הנדון: מענה לפנייתך בעניין חיישן זיהוי תנועת מצלמות מבט 2000
בטימוכין ל: פנייתך מתאריך 12.9.16

1. פנייתך התקבלה בלשכתי והועברה לבדיקה מול הגורמים הרלוונטיים.
2. להלן התייחסותי:
3. מצלמות מבט 2000 אינן בעלות חיישני תנועה, המצלמות מקליטות באופן רציף 24/7 ללא תלות בתנועת הולכי רגל בצירי העיר העתיקה.
4. בצירי העיר העתיקה לא קיימות מצלמות אשר מתנייעות/מתמקדות באופן אוטומטי על אובייקט שזוחה על דם, כל תנועת המצלמות מתבצע באופן ידני ויוזם על ידי התצפיתנים.
5. בצירי העיר העתיקה לא קיימות מערכות לזיהוי פנים באמצעות עיבוד תמונה.
6. בצירי העיר העתיקה לא קיימים פנסי 1.2 שנדלקים בעת זיהוי תנועה.

רפ"ק
קובי צננה
ק/טכנולוגיות מרחב דוד

ל'כותל המערבי' אם לא מופעל מכח הליכתו מעגל חשמלי אין שום חשש ללכת ואף אם נאמר שמתוך כל המצלמות ודאי שיש אחד מהם בעייתי עדיין יש מקום להתיר לפי מה שדנו הפוסקים בדין מתעסק, האם דנים כל צעד לגופו וכלפי כל צעד נוכל לתלות שכעת זה בסדר, או דלמא הדיון מתייחס לכלל ההליכה כאחד, וזה הרי ברור שמתוך הכל ביחד יש גם מצלמות שיש בהם איסור. וצ"ע.

העירו; שאם נכונים דבריו שדנים כל מצלמה לגופה, שוב אין צריך לתכנה והתקן מיוחד של 'מצב שבת', דכאשר נדון כל מצלמה לגופה אין בה ודאות שהיא מעבירה כעת את הנתונים למסך, שהרי ישנם כ- 400 מצלמות ורק כ- 60

מסכים (מ.ו.). אכן התירוץ על זה כפי שמעידים מקורבי הגרי"ש בשמו שסבר שצריך שיהא 50% שכעת אינו מצולם, ובמסכים אלו קרוב לודאי שכעת הוא מופיע על המסך.

היבט טכני - אין בעיה

שאלה זו הופנתה באמצעות הג"ר שמואל רבינוביץ שליט"א, אל ניצב (בדימוס) אריק יקואל, שהשיב על כך (בתאריך 31/8/16) לאחר בירורים מול העוזר של מפקד המחוז, וראש מינהל הטכנולוגיות של המשטרה, ועוד, ככל הנראה אין בעיה, וזה מהסיבות המפורטות להלן;

1. אכן קיימות בשוק אביזרי הצילום, מצלמות עם חיישני תנועה המפעילות את המצלמה כשמזהות תנועה. אולם זה מיועד בעיקר למצלמות אבטחה, כאשר לא רוצים למלא את הדיסק בשעות צילום "מתות" אלא רק כשמישהו נמצא בצילום. למיטב ידיעתי (ואוודא זאת שוב) זה לא רלוונטי למשטרה שמצלמת ואוגרת כל הזמן, למקרה שיהיה צורך לחזור ולבדוק כל פרט בדיעבד.
2. גם קיימות מצלמות שעוקבות אחר התנועה, לדוגמה התוכנה VMD-VIDEO MOTION DETECTO, ועוד שמות וטכנולוגיות כגון video analysis וכדומה, באמצעות ניתוח ממוחשב של השינוי בפיקסלים. גם זה לא קיים במבט 2000. מה שאנשים רואים שהמצלמות זזות או עוקבות אחרי אנשים, מתבצע על ידי המוקד בצורה ידנית לפי שיקול דעתם (באמצעות שליטה מרחוק), ולא זז כלום באופן אוטומטי.
3. לגבי זיהוי פנים והצלבת מידע עם בסיס נתונים בזמן אמת; זה הרבה יותר מורכב, וזהו חלומם של אנשי ביטחון ומודיעין בכל העולם. הנושא מתפתח מאד, אבל למיטב ידיעתי לא ראיתי ולא שמעתי על מערכת מבצעית בעולם שיודעת לזהות פנים בתוך קהל, ולהשוות אותם בזמן אמת למאגר פרצופים (עקב בעיות, שינויים בין אור-צל, יום-לילה, זוויות משתנות, פריטים

משתנים כמו משקפי שמש וכו') כרגע זה יותר בבחינת משאלת לב, ובמבט 2000 כרגע זה יותר בבחינת מדע בדיוני.

אחר כל זה, השיב לי הג"ר שמואל רבינוביץ שליט"א בזה הלשון: לאחר בירור, זה לא קיים במצלמות בכותל המערבי. וכפי המבואר במכתב רשמי מהמשטרה שהתקבל בתאריך ז' תשרי תשע"ז - מצו"ב.

בתגובתו של הגרי"י אפרתי (הנ"ל) הוא כותב כך: לפי המידע שבידינו, המצלמות בדרך לכותל למעט המצלמות סמוך לכניסה להר הבית, אינן מצלמות שמתחילות לעבוד כאשר נכנס אדם לשטח אותו מכסה המצלמה.

יצוין שיש כיום מהנדסי תוכנות המתכוננים להנפיק תוכנה לזיהוי אירועי אלימות, התוכנה תדע להבדיל בין התנהגות נורמטיבית לפעילות טרור, על ידי שילוב של אלמנטים שונים.

פרק י"ג

צדדים נוספים בעצם הנדון

דעת הג"ר שמחה בונים לייזרזון

רחוק ממלאכה: והנה שמעתי בזה מהג"ר שמחה בונים לייזרזון שליט"א (בן למשפחת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, והמוציא לאור של סדרת הספרים 'שולחן שלמה') שלפי אופן פעולת המצלמות כיום, ברור שאין שום איסור על האדם הגורם לכך בשבת, משום דהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה בדרבנן בכח שני. וכבר פסק הגרש"ז אויערבאך זצ"ל להיתר (הובאו דבריו וטעמיו בשולחן שלמה הלכות שבת סימן ש"מ ס"ק יב.ב, ובהערה ל"ג שם. ובשו"ת רבבות אפרים (ח"ג סימן רמ"ז). ובנשמת אדם מהדו"ח הקדמה לסימן שכ"ח) ועוד מגדולי הפוסקים.

ודעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל (הובא במאור השבת חלק ד' סימן י"ד הערה צ"ט מה ששמע מפיו) דעצם הפעולה היא עשיה שלא כדרך, ואינו עושה פעולה בגוף הדבר, והוא רחוק ממלאכה. ורק היכא שאין צריך לילך לשם כגון ב'כותל המערבי' שהתקינו דבר זה, אמר להחמיר. וטעמו כפי ששמע ממנו הגרמ"מ קארפ שליט"א דבדרך לכותל אף דלא ניחא ליה לישראל שיצלמו אותו, מכל מקום ניחא ליה שהמצלמות יפעלו כדי להרתיע או ללכוד את המחבלים.

אולם מוסיף הרב לייזרזון: אמנם צ"ע בדבר, דהרי אף לדעתו ה'ניחא ליה' של הישראל היא על פעולה המותרת, משום שהמצלמות פועלות ברציפות מערב שבת באופן אוטומטי, ולא נעשית בהם שום פעולה בשבת. ולגבי הנכרי, הרי מותר לו להצטלם להדיא בשבת, ואין כאן ניחא ליה דפעולת איסור. וזה בנוסף למה שסבר דאין כאן מלאכה כיון דהוי עשיה שלא בגוף הדבר ושלא כדרך כנ"ל. [דברי הג"ר שמחה בונים לייזרזון מתבארים באריכות בקונטרס מיוחד שהוציא לאור לאחרונה בענין מצלמות אבטחה בשבת, 'בשבילי השולחן שבת' חלק א' מעמוד א' עד עמוד מ].

שאלתי את הג"ר שמחה בונים לייזרזון על דבריו: ודאי שנעשית פעולה מכוחו, כאשר עולות על המסך תמונות חדשות מכח הישראל המצולם, וניחא ליה שאם חלילה יותקף, המשטרה תראה 'אותו'.

והשיבני הג"ר שמחה בונים לייזרזון: הבסיס להיתר באופן ברור נמצא בארוכה בקובץ הנ"ל. ומאחר שצדדי ההיתר מבוררים אף בלא זה כלל, ולכן לא צירפתי סברא זו לעיקר צד ההיתר, אלא ל'סיניף קטן'.

ולעצם שאלתך, הנה גם אם השוטר שיושב וצופה במצלמות יראה את התקיפה מיד, ויודיע על כך במכשיר הקשר, הוא לא יוכל להציל את הנפגע, כי הכל ענין של שניות. ולגבי הפיצויים, ברוב המוחלט יש עדים (כי המחבלים לא חוששים כלל כידוע). וגם בלא זה אם יהיו לו ידים מוכיחות

שפגיעתו נעשתה על ידי מחבל הוא יקבל את כל הזכויות. וזה דבר פשוט; או שימצאו אותו מוטל במקום, או שירוץ מדמם לאיש ביטחון הראשון באיזור, נמצא שאין ניחא ליה בצילום תמונתו.

דעת הג"ר יהושע ישעיה נויבירט

תרי דרבנן: לדעת הג"ר יהושע ישעיה נויבירט זצ"ל מותר ללכת לכותל בשבת ובחג. ונימק את טעם ההיתר, דכלפי הכתב שנאגר בתוך הזכרון של המחשב אינו כתב כלל, לפי מה שמבואר ברש"י בגיטין בסוגיא של מי מילין, שכתב שאינו ניכר אף שאפשר לקוראו על ידי פעולה נוספת חיצונית אינו כתב.

ומצד הכתב שעל גבי המסכים, יש בזה לכל היותר תרי דרבנן, א. הוא דבר שאינו מתקיים, ויתכן עוד יותר שאינו נקרא כתיבה כלל (א.ה). ניתן לבאר כונתו בג' אופנים: אופן ראשון - שהמצולם עומד לצאת מטווח המצלמה. אופן שני - נצרך כח חדש בכל עת לחדש את התמונה, ואף שנראה בעין שטחית שהתמונה מתקיימת על המסך אבל באמת היא מתחדשת בכל עת. אופן שלישי - אם לא יעשו פעולה אנושית בחברת החשמל הרי במשך הזמן יופסק זרם החשמל ומסכי המחשבים יכבו). ב. הוא גרמא בעלמא כלאחר יד.

ואף שיש מקום לדונו כפסיק רישא והרי הוא ניחא ליה מצד המצב הביטחוני, יש לדון דלא גרע ממה שהותר פסיק רישא לדבר מצוה [משנ"ב תרמו ח], או אפי' בכל צורך [שכא נז], וכל שכן באיסור קל וכנ"ל [עיין שכא כה]. ולגבי מצלמות אבטחה פרטיות שיש לדונם כפסיק רישא דלא ניחא ליה, בזה אין נידון כלל, דלהדיא מבואר שמותר בתרי דרבנן (ש.ק.).

דעת הג"ר זלמן נחמיה גולדברג

גרמא: לדעת הג"ר זלמן נחמיה גולדברג שליט"א (בקובץ פעמי יעקב מט) יש סברא נוספת להיתר, וז"ל: יש להגדירו לזה שנכנס למקום שמצלמים אותו כגרמא, והרי זה דומה למה שנפסק בשו"ע (יו"ד סימן ז) שהקובע סכין בגלגל שהמים מסובבים אותו, ומשים צוואר הבהמה כנגדו ושחט בסיבוב הגלגל, שחיטתו פסולה, שלא נשחט מכח האדם. ומעתה, בענייננו שהמכונה מצלמת מכח החשמל, והאדם מביא את הדבר שאותו מצלמים, הרי זה נחשב לגרמא. ואף שהמכניס דבר לתוך האש ונשרף, נחשב ככוחו של האדם, יש לחלק בין אש ששורף בטבעו ולכן כל המכניס בתוכו נחשב שהמכניס שרף הדבר, לבין גלגל שאינו שוחט בטבעו אלא כח אחר של המים דוחפו לגלגל ונחשב גרמא ולא מלאכת מחשבת. וגרמא מותר במקום דליקה, ובכל הפסד, והצורך לצלם מחמת חשש סכנה לא גרע מהפסד.

ועוד, גם אם אין כאן היתר לכתחילה, מכל מקום באיסור דרבנן יש מתירין פסיק רישא, עיין **מגן אברהם** (סימן שיד ס"ק ה). ועיין בשו"ת באר יצחק (או"ח סי טו) שהאריך בזה, על כל פנים פסיק רישא דלא ניחא ליה יש להתיר לכתחילה באיסור דרבנן. עכת"ד.

תגובה: על תשובתו של הג"ר זלמן נחמיה גולדברג שליט"א, קבלתי תגובה מתלמיד חכם מופלג שליט"א וזה לשונו:

בדבריו של הג"ר זלמן נחמיה גולדברג שליט"א, כתב לחלק בין מכניס דבר לאש השורף בטבעו, למכניס למכשיר הפועל על ידי כח אחר (ריחיים של מים) וחשמל. וצ"ע וכי המבשל על כיריים של חשמל אינו חייב משום בישול בשבת, כי החשמל מתחדש? וכי המכניס חיטים למטחנה חשמלית בשבת, אינו חייב משום טוחן?

מה שכתב בהמשך דבריו - "ונחשב גרמא ולא מלאכת מחשבת". צ"ע, אדרבה במלאכת מחשבת יש יותר לצרף כוחות אחרים, כמבואר בגמ' (ב"ק דף ס.) כי אמרינן זורה ורוח מסייעתו הני מילי לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל הכא גרמא בעלמא הוא וגרמא בניזיקין פטור.

ויותר מתאים לומר "ונחשב גרמא ולא מעשה" [ואז שוב יש לדון לענין שבת מהא דזורה ורוח מסייעתו].

בעצם הראיה "משוחט על ידי סכין הקבוע בגלגל שהמים מסובבים אותו", לכאורה בכהאי גוונא ודאי חשיב מעשה דידיה, וההורג בכהאי גוונא חייב משום רוצח, והטוחן בשבת בכהאי גוונא חייב משום טוחן, ושאיני שחיטה שעיקר גדרה 'בהולכה' (לאפוקי 'דרסה'). ואין הכי נמי ניתן לומר שמעשה האדם הוציא את חיותה של הבהמה, אבל לא ניתן לייחס לאדם את פעולת 'ההולכה'.

מה שכתב בהמשך דבריו - "והצורך לצלם מחמת חשש סכנה לא גרע מהפסד" תמוה דאין הנדון לענין הצורך 'לצלם', אלא בצורך 'להצטלם', ומה הצורך שלו להכנס כנגד המצלמה [אם לא משום צורך תפילה וכיבוד שריד בית מקדשנו]. עד כאן התשובה.

זילותא דשבתא

גם אם מותר מצד מלאכת כותב יש צד לאסור משום זילותא דשבתא, כפי שכתב בשו"ת באר משה (חלק ז' קונטרס אלקטרי סימן כ"א) שיש להחמיר מליכנס בשבת לבית אשר קיימת מצלמה ליד הדלת, ומצלמת את כל הדופק בדלת כדי שידעו בני הבית מי הוא האיש הרוצה ליכנס לביתם, ואע"פ שאין איסור בדבר מכל מקום מפני זילותא דשבת יש להחמיר. וכן כתב בשו"ת בית אבי (חלק ג' סימן נ"ג) שאף על פי שמצד ההלכה הדבר מותר מכל מקום לבעל נפש ראוי להחמיר לגור בדירות כאלו.

אכן מאידך בשו"ת רבבות אפרים (חלק ג' סימן רמ"ז) כתב בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל להתיר זאת ואין להחמיר בזה מטעם פסיק רישא דלא ניחא ליה, כיון שכאן ניחא ליה רק לבעל הבית ולא למי שנכנס. ומשמע שהבין שאין בזה חשש של זילותא דשבתא, ומותר לכתחילה.

שאלה טכנית...

הערת הרב משה שוחט שליט"א: שמעתי שאלה טכנית, על דעת האוסרים ללכת היכן שמצלמים. הרי כשמצלמים אותך עומד בלי לזוז, אתה לא עושה שום פעילות במצלמה ושום כתיבה. כי כבר מצלמים בלאו הכי גם את הרקע שמאחוריך. והנה וידיאו מורכב מ-16 תמונות בשנייה שיוצרות מראה כאילו יש כאן תנועה, אבל אם תפרק כל שנייה של וידיאו לגורמים תמצא 16 תמונות בודדות ללא תנועה. אם כן לכאורה בלומד'ס נמצא שאני לא מפעיל שום תנועה. [כמובן, שלא מדובר במצלמות משוכללות שמצלמות רק כשיש תנועה, שאז התנועה עצמה מפעילה את החשמל].

צילום תמידי: יש שטענו בנוסח דומה, שהמצלמה מצלמת כל הזמן ואין הבדל מצד פעולת הצילום, וגם אם לא ילך המכונה תצלם, אלא שאם הולך, המכונה מצלמת אותו, ואם לא ילך, המכונה תצלם אדם או חפץ אחר, נמצא שמה שהוא הולך אינו עושה שום פעולה, ואין כאן מלאכת שבת כלל, לסברא זו פעולת הצילום מיוחסת לאדם שהפעיל את המצלמה, ולא מתייחס לאדם העובר תחת עין המצלמה (ה.י.). והביאו סמך לזה במשנה ברורה (סימן שב ס"ק נה) בנוגע לכביסה המונחת בדלי מלא מים, שמותר ליטול ידים, שהרי גם אם לא יכניס מים חדשים, יכבס. ואף על פי שכעת מתכבס על ידי מים שהוא שופך, מכל מקום אין זה איסור.

כאשר טענו סברא זו לפני הגר"נ קופשיץ שליט"א, לא הסכים לקבלה, כי סוף דבר כאשר גורם לתמונה שתצטייר באופן מסוים חשיב כותב, ואדרבה כיון שהמצלמה סורקת את האיזור בכל רגע נתון נמצא שהעומד מול עין הצילום רושם את תמונתו על גבי המסך (ע.ה.).

פעילות חשמלית מועטת

שינוי מתח: בנוסף לעצם הנדון שיש במצלמות מצד מלאכת 'כותב' על גבי המסך ובזיכרון המחשב, או מצד הפעלת המצלמה ומערכת הזיכרון בדגמים מסוימים, יש דנים אולי השינוי מתח במערכת הצילום נחשב מלאכה, דהיינו שיש 'פעילות חשמלית מועטת' המבוצעת מכח עצם ההליכה מול עין המצלמה, כמבואר בחוברת '**בשבילי השולחן**' (שבת א' עמוד ד) בשם **המהנדס צבי מרכוס הי"ו**, שכל כניסה של אדם לטווח המצלמה, נוצר כתוצאה מכוחו שינוי בזרם החשמל. ועיין שם תיאור מפורט של דרכי הצילום האופטי, המטענים החשמליים שנוצרים מכח האדם, ופעולת האור שנכנסת לתוך העדשה. חשש זה קיים לכאורה גם אצל המחמירים שמכבים את המסך ואת הזכרון של המחשב, שעדיין יש חשש ל'פעילות חשמלית מועטת'. ואכן שמעתי **מגבאי חשוב** שליט"א, שבכדי למנוע את כל סוגי החששות הללו, כאשר הוא נמצא בכניסת השבת בבית הכנסת, הוא מוריד את ה'שאלטר' הראשי של כל מערכת הצילום של הבית כנסת. וכן המנהג בהרבה ישיבות קדושות וקהילות קודש, להסדיר את ענין המצלמות בשבת קודש באופן המהודר ביותר.

אכן דעת **הג"ר אשר וייס שליט"א** (שו"ת מנחת אשר חלק א' סימן לב, ועיין עוד סימן ל"ג) שזה ודאי מה שיש שינוי בזרם או מתח חשמלי על-ידי ההליכה לפני המצלמה, אין בכך איסור כיון שאין פתיחת וסגירת מעגל חשמלי חדש, וכל מה שאסרו **החזו"א והגרש"ז אויערבאך זצ"ל** כל אחד לפי דרכו פתיחת וסגירת מעגל חשמלי זה רק במעגל שלא היה קיים כלל, שיוצר כח חדש 'יש מאין', אבל 'שינוי זרם מתח החשמל' אינו בכלל איסור זה.

לדבריו, אין איסור בשינוי קלוש במעגל אלקטרוני בשבת, לא איסור מוליד, לא בונה, ולא מכה בפטיש, ומשום כך גם בספרו מנחת אשר (חלק ב' סימן מ') באשר לצילום תפילה בימים נוראים בבית הכנסת, לא ראה מקום איסור מצד כתיבה, או הגברת זרם חשמלי, ודן מפנים אחרות בלבד. בנוגע לסברא זו, ראה באריכות בדברי **הרב יצחק הלפרין שליט"א** (ישורון יא, עמוד תשכא).

עיקר נדון זה מורכב ומסובך, ונוגע בעוד המון נושאים בעידן הטכנולוגיה, ויובא בזאת מספר דוגמאות. 1. מצוי באסירים המשוחררים מבית הכלא ל'מעצר בית', עם '**אזיק אלקטרוני**' המוצמד ליד או לרגל, ומשדר בכל רגע נתון לשב"ס מיקום האסיר ותנועתו, ואם יוצא מהתחום מתחיל לצפצף. 2. אנשים עם בעיות לב, מותקן בגופם '**קוצב לב**' שתפקידו לזהות פעילות לבבית חריגה ומסוכנת. ויש לדון האם מותר בשבת ללכת עם התקן זה, כיון שיש כל הזמן פעולה חשמלית קלושה. 3. יש סוגי '**מכשירי שמיעה**' המותקנים על האדם, עם בעיה דומה. 4. עקב תופעת גניבת ספרי תורה, ישנם גבאים שמתקינים בתוך העצי חיים של הספר תורה, **שבב אלקטרוני קטן מאוד (GPS)**, ובמקרה של גניבה אפשר לתפוס את הגנבים 'על חם', כאשר המערכת מזהה את יציאת הכרטיס ממרחב מסוים שהוגדר מראש. ויש לדון האם מותר בשבת להוציא את הספר תורה מארון הקודש ולהחזירו כיון שכל תנועה גורמת לתנודה חשמלית כל שהיא.

עיקר הנדון הוא, האם האיסור בהפעלת מעגל חשמלי הוא דוקא ביצירת 'יש מאין', מכיבווי להפעלה ולהיפך, ולא בתנודות בלתי ניכרות. או דלמא, כל 'תנודה חשמלית' הוא בכלל האיסור.

לענין אזיק אלקטרוני, שמעתי מהג"ר **עקיבא משה שיינברגר שליט"א** שמותר ואין בזה שום איסור. וכן שמעתי להתיר בשם הג"ר **שמעון יצחק שלזינגר שליט"א**. מאידך ישנם מורי הוראה שליט"א שאוסרים בזה.

פרק י"ד

לעכב מצד נזקי שכנים

חומרא כלפי השכן

חקירה: יש להסתפק מצד דיני נזקי שכנים, האם בעל דירה (שכירות, קניה) יכול לעכב על השכן שלא יתקין מצלמות אבטחה, משום שמעכב עליו בשבת לצאת מן הבית, שהוא סבור כדעת הרבנים המחמירים, ובגללו יצטרך לעזוב את מקום מגוריו ולעבור דירה למקום אחר. מאידך טוען השכן הרי הרבה פוסקים מקילים בדבר, ומובטחני שגם בדירה החדשה שתשכור או תקנה יוודע לך בסוף, שיש גם שם מצלמות בכל פינה, ואדרבה אתה מעכב עלי את השימוש החיוני של צילום ואבטחה, שהוא מאוד מקובל היום בכל מקום בעולם ואולי הוא בגדר 'מנהג בני העיר'. הצדק עם מי???

והרי בפשוטו גדר הבעלות בחצר וחדר מדרגות של זמננו, הוא רכוש משותף, ואם כן יכול השכן לטעון שאינו מסכים גם כל השבוע להפעלת המצלמות משום 'גזל פרטיות' הנוצרת מכח המצלמות.

מעכב: שמעתי מהג"ר נתנאל לינדר שליט"א שיכול לעכב עליו, משום שאין זה בגדר צורך חיוני לאדם, כי גם כשיש מצלמות לא מועיל כלום, שהרי הזיהוי על פי מצלמה אינו מושלם, וגם הרבה פעמים למרות שכל הגניבה מתועדת אין מועיל כלום להציל את הנגנב שהרי הגנב יכול להתחפש וללבוש גרב על הפנים וכדומה, ולכן יכול לומר השכן 'קים לי' שאסור, ולעכב עליו מלהתקין. [העירוני; 'קים לי' היא טענה למוחזק, ומבוסס על הדין שאין הולכין בממון אחר הרוב, וכאן הרי המתקין מוחזק].

וכן דעת הג"ר משה ידלר שליט"א (בספרו מאור השבת) בשם הג"ר לוי יצחק הלפרין שליט"א מהמכון הטכנולוגי שאסור לשכן להניח מצלמות כי הוא מזיק את השכנים שלא יוכלו לעבור שם בשבת, אולם זכותו להתקין מצלמות כהוראת ההלכה - כדרישות המכון הטכנולוגי בראשות הרב הלפרין, שעיקר ההיתר שם מבוסס על כך שיש פרק זמן מסוים במהלך השבת שהמצלמות לא עובדות (י.מ.ג.).

זכה לו: מאידך שמעתי מהג"ר אשר פריימן שליט"א שתלוי מי בא קודם, אם כבר התקין אין יכול לעכב עליו שיוריד, אך אם לא התקין עדיין יכול לעכב עליו שלא יתקין. ודימה את זה למבואר בגמ' (ב"ב דף יח.) כלפי אוצר של יין, אם היתה רפת בקר קודמת לאוצר - מותר.

אין מעכב: יש שטענו (ב.פ.) שכיום בלאו הכי יש מצלמות בכל מקום, ולא מרויח כלום כאשר מעכב על השכן, שבכל מקרה הוא מצולם בכל רגע נתון כשהולך ברחוב, ממילא אין יכול לעכב עליו. אולם יש שדחו טענה זו (י.מ.מ.) הרי לדעת האוסרים כל מצלמה היא איסור נפרד של מלאכת כותב בשבת, ומה בכך שבלאו הכי כבר נכשל במצלמות נוספות, ורק אם נאמר שזה חומרא בעלמא שייך לומר שכיון שבלאו הכי אינו יכול לקיים חומרא זו, אין לו זכות עיכוב על השכן.

לעבור תחת המצלמה של השכן

שכנים: היבט נוסף יש לדון, האם אסור לעבור במקום שהשכן החליט להניח מצלמה, לכאורה זה 'לא ניחא ליה' כי הרי מתחנן אליו שהמצלמה לא תפעל בשבת, או דלמא חשיב ניחא לי כי לאחר מעשה כל השכנים רוצים את התמונות, ואם יהיה גניבה בבנין ישתדל מאוד לקבל את סרטי הצילום.

'מעשה שהיה': לאחרונה (אב תשע"ו) נוצר ויכוח כזה בין שני שכנים בקיאים בהלכה - ראובן ושמעון - המתגוררים בשכונה מפורסמת בירושלים, כאשר ראובן דרש בתוקף משמעון שיכבה

בשבת את המצלמות שהתקין (בחדר מדרגות ובכניסה לבנין), אולם שמעון לא מסכים בשום אופן לכבות את המצלמות, ולסכן את כספו וביתו בשביל 'החומרות' של ראובן, והלך שמעון לשאול כמה מגדולי הוראה שליט"א, ונביא בקצרה את דעת הרבנים כפי ששמעתי מבעל המעשה (י.מ.ג.).

אסור: דעת הגר"נ קופשיץ שליט"א, דמצלמות (בכניסה או בחדר מדרגות) בבנין שלו כאשר התמונה עולה על גבי המסך, אסור לעבור במקום שמצולם, דחשיב 'ניחא ליה' וצריך הראשון לעבור דירה אם השני לא יסכים לכבות את המצלמות בשבת. וכך הורו הג"ר עזריאל אויערבאך שליט"א, והג"ר ישראל גנס שליט"א שמכח דין התורה יכול השכן לחייב את בעל המצלמות לכבותם בשבתות ובמועדי ישראל. והוסיף הג"ר עזריאל בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שגם אם נחשב 'לא ניחא ליה', למעשה יש לאסור בפסיק רישא דלא ניחא ליה, וגם לצורך מצוה אסור. ומה שהתיר הגרי"ש באופנים מסוימים זה היה רק בצירוף סברות נוספות.

אכן אם בעל הבית ידאג לכך שבשבת המסך יהיה מכובה והתמונה לא תעלה כלל על גבי המסך, אז מצד הדין מותר לעבור תחת עין המצלמה ולגור בקביעות במקום כזה, למרות שזכרון המחשב אוגר את התמונות, והוא רק מידת חסידות שלא לעבור שם.

מותר בארעי: והדגיש הג"ר ישראל גנס שליט"א שלא ידור בקביעות במקום כזה שיש מצלמות בבנין (א.ה. כנראה סברתו, שבפשוטו אסור כי בסמיכות לביתו 'ניחא ליה' בצילום, ואין לסמוך בקביעות על קולא דחוקה להחשיבו 'לא ניחא ליה', ורק בארעי מוגדר כשעת הדחק שיוכל לסמוך על דעת יחיד ולהקל).

מותר לצורך מצוה: ודעת הגרד"א מורגנשטרן שליט"א שלצורך מצוה כגון ללכת לבית כנסת מותר לעבור היכן שיש מצלמות, כאשר זה פסיק רישא דלא ניחא ליה. שיש לדמות זה למה שהתיר הגרי"ש אלישיב זצ"ל ללכת דרך הרחובות בלוס אנג'לס למרות שנדלקים פנסי הרחוב כשעוברים, וכן מופעלים בהליכתו גופי תאורה על הבתים, כאשר צועד לבית כנסת או שאר צרכי מצוה, דכיון שאין לו צורך בדבר ולא ניחא ליה, דינו כ'פסיק רישא דלא ניחא ליה' שמותר לצורך מצוה.

והוסיף הרב מורגנשטרן - מוטל על האדם הנלבב לשכנע את עצמו ובני ביתו שאין לו כל צורך במצלמות של השכן ויהא 'לא ניחא ליה', ואז מותר לצאת לכל צורך שזה דומה לצורך מצוה, כי הרי אי אפשר להיות כלואים בבית כל השבת.

מותר בהחלט: אכן דעת הג"ר יצחק מרדכי רובין שליט"א בעל ה'ארחות שבת' שמותר לכתחילה לגור שם ולעבור תחת עין המצלמה, כיון שזה בגדר לא ניחא ליה, ומותר גם לבעל המצלמה לעבור על יד המצלמה כי זה לא מתייחס אליו כלל ועדיף מפסיק רישא דלא ניחא ליה כיון שאין זה מעשה שלו כלל, ואפילו באופן שצריך את הצילום עבור חברת הביטוח, עדיין יש להחשיבו 'לא ניחא ליה', כיון שמצד עצמו אינו צריך את הצילום (צ.פ.).

סוף דבר, הגיע האברך להג"ר חיים קנייבסקי שליט"א ושאלתו בפיו מה לעשות, והכריע רבי חיים שצריך לעבור דירה, וכך עשה!

פרק ט"ו

האם יש איסור לצלם אדם

יצירת צורת אדם

בעיקר המציאות של המצלמות יש לדון מצד היבט נוסף, האם יש בעיה לצלם אדם (יסוד הדברים מתוך ספר יגל יעקב עמוד רטו הערה 310).

המחמירים: כי הנה דעת הרמב"ן, הובא בטור (י"ד סימן קמ"א), והר"ן (בפרק כל הצלמים), והר"מ מרוטנבורג, הובא בטור (שם), שאסור ליצור צורת אדם וכל שבמדור העליון והאיסור הוא אפילו בכתב שוקעת. וכתבו הפוסקים דציוור בסמנים דינו כשוקעת, אם כן לשיטת הרמב"ן והמהר"ם והר"ן אסור אף בציוור בסמנים. וכתב בשו"ת שאילת יעב"ץ (סימן ק"ע) שהקפיד על זה החכם צבי וכ"כ להחמיר בשו"ת דברי מלכיאל (חלק ג' סימן נ"ח) שו"ת פאת השדה (י"ד סימן מ"ד).

המקילים: מאידך מצינו כמה סברות בפוסקים להקל לצלם אדם, וכדלהלן.

לא בולט - דעת השו"ת לבושי מרדכי קמא (י"ד סימן פ"ו), והשו"ת משנה הלכות (חלק ז' סימן קי"ד), שאפשר דצילום שאני דלא הוי בכלל שוקעת דרק בשוקעת אסור ורק ציוור הוי כשוקעת. ולפי זה ליכא ראייה מהא דהחמירו החכם צבי ועוד דשם היה ציוור. ועיין בן איש חי ז"ל בספרו רב ברכות מערכת הצד"י שצילום פוטוגרפי אשר אינה צורה הבולטת כלל ודאי מותר לעשותו. ועיין עוד בשו"ת צפנת פענח (מהדורת וורשא סימן נ"ז) ושו"ת שבט הלוי (חלק ו' סימן קל"ד אות ה'), ועי' שו"ת דברי אפרים אליעזר (סימן קל"ח) דלהצטלם על ידי פאטאגריף שאין שום ממשות על הנייר או הלוח כי אם צל ואור, ודאי מעיקר הדין מותר לכתחילה. וכן צידד בשו"ת ויברך דוד (חלק א' סימן ק') שהצילומים באמצעות מצלמות המצויות בימינו שאין בהם דיו הנוזל על גבי נייר, אין לדמותו לכעין בולטות כלל.

להבין ולהורות - ואפשר דגם לדבריהם שרי לצלם אדם גדול לידע תהלוכותיו והנהגותיו כגון עטיפת הטלית הנחת תפילין וכד' דבזה הוי כהא דדרשו בגמ' (ראש השנה דף כ"ד) דשרי להבין ולהורות והכי נמי בזה. וכן כשמטרת הצילום היא לראותו, ועל ידי זה להתחזק בראיית פני רבו וכיוצא בזה יהיה מותר לצלם. ועיין כעין זה בשו"ת שלמת חיים (י"ד סימן תל"ח ואו"ח סימן שע"ה).

גרמא - וכתב בשו"ת תשובות והנהגות (חלק ג' סימן רס"ג), כבר נהגו כל ישראל להקל בזה לצלם בני אדם, דאופן הצילום נעשה בכעין גרמא, שמסיר המונע הכיסוי וממילא נעשה הצילום ולא הוי מעשה בידים שאסרו, וגם אין בו ממש ויחידי סגולה לבד מקפידים ממידת חסידות ומונעים מלצלם אותם, וגם זה אינו משום איסור עשיית תמונה אלא על פי קבלה משום שמזיק לנפש, ויש אומרים שמותר לצלם ולהחזיק תמונות צדיקים שמאירים ומזכירים לילך בדרכם ונהרא נהרא ופשטיה עכ"ל. וידוע שהח"ח זצ"ל החזיק תמונת רבו ר' נחום מהורודנא והיה מראה אותו לבניו. ועיין עוד ספר תורת הדרך (עמוד ש"י).

מידת חסידות: וכתב בשו"ת אבני ישפה (חלק א' סימן קנ"א ענף ד') שאף שמנהג העולם הוא להקל לצלם אדם במצלמה, אבל בודאי שאינה מידת חסידות. ועיין קונטרס שערי אי"ש (אות ל"ג) שכתוב שאמר החזו"א זצ"ל דאין בצילום תמונות אנשים איסור על פי נגלה, אבל יש לזה מקום בעולם הקדושה. ובספר דינים והנהגות ממרן החזו"א (פרק י"ח אות י') כתב, שאין בדבר איסור על פי נגלה, אלא שאנשים בעלי מעלה רואים בזה כעין רוח טומאה.

צילום דיגטלי: אכן כיום התמונות והצילומים והוידאו נקלטים באמצעים דיגטליים, וברובם אינם מודפסים כלל, וזה יותר קל מתמונה של פעם, שהרי להרבה דעות בתמונה דיגטלית אין

בזה שם כתיבה להרבה דיני תורה, כמו שמצינו שיש מתירים מטעם זה, שאין 'איסור מחיקת השם' כאשר עולה על המסך שם ד'. אכן יש מוראי הוראה שליט"א שסוברים שיש איסור מחיקת השם כאשר עולה על המסך שך ד' (ב.א.ל.ר.).

נספח

מכתב הגר' ח קנייבסקי

חס ושלום לצלם בשבת!

בס"ד

לכבוד

מרן שר התורה הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי שליט"א

יום ג' פרשת וירא יד חשון תשע"ז

הנדון: פיקוד שבת במצלמות העיר העתיקה ירושלים

למדנו לאחרונה את הנושא של פסיק רישא דלא ניחא ליה והמסתעף.

בעיה עולמית: הפולמוס סביב הנושא של השימוש במצלמות אבטחה בשבת קודש, חובקת כיום זרועות עולם; למעשה, כמעט ואין אפשרות להימלט מבעיה זו, כאשר המציאות היא שבכל מקום בעולם מותקנים בכל פינה ובכל חור אלפי מצלמות, למניעת גניבות וזקים: על-ידי משרדים, חנויות, צינג'ים, בנקים, מוסדות ציבור, בתי חולים, בתי מלון, אולמות, ובתים פרטיים. מצלמות אלו בדרך כלל מכוונות גם לכיוון הכניסה והרחוב, וטווח הצילום מכסה רדיוס די רחב, כדי לפענח בקלות את נסיבות הגניבות והנזקים.

כעת השאלה, מה למעשה? האם מותר לעבור בשבת תחת עין מצלמת אבטחה, והשאלה מחולקת לכמה אופנים.

דרגה ראשונה - חנויות: מצלמות אבטחה פרטיות בחנויות שלא קשורות אליו, שם לכאורה לא ניחא ליה כלל בהם, ואין לו מזה שום תועלת.

דרגה שניה - בית פרטי: מצלמות אבטחה בבית פרטי למניעת גניבות שם ניחא ליה במצלמה אולם לא ניחא ליה בתמונה שלו, כי עיקר המטרה הוא שיראו מי הגנב ומה הוא לוקח. והשאלה היא האם עדיין זה נחשב פסיק רישא דניחא ליה.

דרגה שלישית - 'הכותל המערבי': המצלמות המותקנות בדרכים המובילות ל'כותל המערבי', שם רוצה שיצלמו את כל העוברים ושבים וממילא גם הוא מצולם, ויש לדון האם שייך לחלק שרוצה שיראו רק את הערבי ולא אותו. במיוחד שרוצה שיראו על המסכים שיש יהודי שעובר במקום, ויעקבו אם אין פורעים ערבים מסביב.

דרגה רביעית - כניסה: מצלמות וידיאו בכניסה לבנין, שרק כאשר השומר רואה תמונתו על המסך הוא פותח לו את הדלת, שם לכאורה זה ניחא ליה שחפץ שיראו את תמונתו כדי שהשומר יאפשר לו את הכניסה.

בברכת התורה

עקיבא יוסף לוי

וזה לשון התשובה שקבלתי

ח"ו לצלם בשבת.

לְזַכְּרוֹן עוֹלָם בְּהִיכָל ד'־

הַקּוֹבֵץ מוֹקֵדֶשׁ לַע"נ הַרַב הַגָּאֹן

רַבִּי יְהוּדָה קוֹפְרַמָּן זצ"ל

בֶּן רַבִּי אַבְרָהָם שְׂמַחָה זצ"ל

נִלְב"ע כ"ג טַבַּת תִּשְׁע"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

אין לאן לברוח...

הפולמוס סביב הנושא של השימוש במצלמות אבטחה בשבת קודש, חובקת כיום זרועות עולם; למעשה, אין אפשרות להימלט מבעיה זו, כאשר בכל מקום בעולם מותקנים בכל פינה ובכל חור אלפי מצלמות, למניעת גניבות ונזקים: על-ידי חנויות, צינג'ים, בנקים, מוסדות ציבור, בתי חולים, בתי מלון, אולמות, ובתי פרטיים.

יש גם לוויינים לכל מדינה ומדינה, המטיילים במרחבים האין סופיים של היקום, המסוגלים לצלם את הפנים של כל אדם הצועד לתומו ברחוב.

בעיר הקודש 'ירושלים', ובעיר התורה 'בני ברק', מותקנים מצלמות כמעט בכל מקום בולט בעיר, על ידי גורמים שונים, בדגש על האזורים הרגישים. כידוע מוסרט כל תוואי קו 'הרכבת הקלה'.

האם מותרת ההליכה לכותל המערבי בשבת, כאשר מטעמי בטחון פרוסות למעלה מ-400 מצלמות, בכל הדרכים המובילות לכותל המערבי (מערכת מבט 2000), ולמעשה כל העיר העתיקה בירושלים 'מכוסה' במצלמות.

בחברת שלפניכם - שנכתבה לאחר מחקר מתמשך, מובא דעת גדולי הפוסקים, וגם סקירה מתומצתת על ההיבטים הרלוונטיים, בעניין מורכב זה.